

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І
МИСТЕЦТВ

Інститут практичної культурології та арт-менеджменту
Кафедра культурології та інформаційних комунікацій

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього рівня «Магістр»

НА ТЕМУ «СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ
ФІНЛЯНДІЇ»

Виконала: студентка групи ІБАС-207/дм
спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»

Оспа Наталія Сергіївна

Керівник: кандидат педагогічних наук,
професор Загуменна Віра Вікторівна

Рецензент: кандидат наук із соціальних
комунікацій, доцент

Сошинська Вікторія Євгенівна

Допустити до захисту
протокол засідання
кафедри від _____ № ____

Завідувач кафедри
Герчанівська П.Е.

м. Київ

2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. Становлення та розвиток системи бібліотек Фінляндії ...	5
1.1. Становлення бібліотечної справи Фінляндії	5
1.2. Типи бібліотек і керівництво бібліотечною мережею	15
Висновки до Розділу 1	31
Розділ 2. Провідні бібліотеки Фінляндії: від національної до нової бібліотеки	34
2.1. Історія Національної бібліотеки Фінляндії	34
2.2. Характеристика нової бібліотеки Хельсінкі	43
Висновки до Розділу 2	46
Розділ 3. Тенденції та перспективи розвитку бібліотечної справи Фінляндії	49
3.1. Основні підходи до створення електронних бібліотек ...	49
3.2. Фінські бібліотечно-інформаційні мережі та проекти: огляд сучасного стану	67
3.3. Бібліотечна система HelMet	77
Висновки до Розділу 3	80
ВИСНОВКИ	82
Список використаних джерел	86

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна бібліотека, долаючи ряд певних проблем комунікаційного, побутового і соціального характерів, є досить прогресивною системою, яка в міру своїх можливостей долучається до світу нових технологій, освоюється в сучасній соціально-культурній ситуації, грає одну з основних ролей в процесі формування повноцінної особистості, збагачуючись інноваційними технологіями і нововведенням в галузі освіти. Фінляндія ставить перед собою завдання подальшого розвитку і перетворення бібліотечної справи в сучасному світі, шляхом перетворення бібліотек класичного зразка в інформаційні центри, оснащені інноваційним обладнанням. Подібні явища наочно демонструють необхідність зміни бібліотечної справи, як одного з значимого аспекта існування і процвітання інформаційного, індустріального суспільства.

Історії розвитку бібліотечної справи і бібліотек у Фінляндії присвячено безліч статей, тому що не маючи уявлення про історичний розвиток бібліотек Фінляндії складно стверджувати перспективи на майбутнє. Тому в даний час і ведеться дослідницька робота в галузі історії бібліотечної справи Фінляндії.

Бібліотека як культурний інститут, привертає до себе дослідницьку увагу фактично з того часу, з якого вона була усвідомлена як специфічний елемент життя культурної людини. Вона стає необхідною, що є дуже важливою ознакою духовного життя. Над сутністю бібліотеки, яка дуже рано починає осмислюватися не тільки як механічне скупчення книг, рукописів та інших документів, які закарбували слова і образи, але і як особливе в якісному відношенні освіти, в якому людина реалізує дедалі зростаючу кількість своїх культурних запитів.

Мета дослідження – вивчити процес становлення і розвитку бібліотек Фінляндії.

Завдання дослідження:

- розглянути історичний процес виникнення бібліотечної справи Фінляндії;
- вивчити сутність діяльності бібліотек, зокрема, принципи, методи, функції роботи, структуру бібліотек;
- проаналізувати діяльність сучасної бібліотеки як на конкретному прикладі;
- розкрити особливість класифікації бібліотек Фінляндії;
- проаналізувати досвід діяльності бібліотек Фінляндії.

Об’єкт дослідження – становлення і розвиток бібліотек у Фінляндії.

Предмет дослідження – особливості розвитку бібліотек Фінляндії.

Методи дослідження: аналіз, синтез, реферування наукової літератури з обраної теми, конкретизація та узагальнення.

Наукова новизна дослідження. Бібліотека як культурний інститут, привертає до себе дослідницьку увагу фактично з того часу, з якого вона була усвідомлена як специфічний елемент життя культурної людини. Бібліотекознавство, як система знань дає важливі результати, що фіксуються в різноманітті визначень бібліотеки, вивченні її функцій, історії, класифікації. У даній роботі вперше була вивчена історія, структура і соціальна значимість бібліотек Фінляндії.

Практичне значення дослідження пов’язане з перспективою використання його результатів під час подальшої наукової діяльності та діяльності бібліотеки.

Структура дослідження: вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки та список використаних джерел.

Розділ 1. Становлення та розвиток системи бібліотек Фінляндії

1.1. Становлення та розвиток системи бібліотек Фінляндії

Фінляндія належить до країн, що мають досить струнку і розгалужену мережу публічних і наукових бібліотек, взаємодіючих зі школами, робочими вечірніми лекторіями, іншими установами культури і органами інформації.

Одна з перших бібліотек Фінляндії - бібліотека Академії - була заснована в 1640 р. в м. Турку (Або) - тодішній столиці країни, важливому культурному центрі. Вона обслуговувала вельми невелике коло читачів (переважно місцеву адміністрацію і студентів). З 1707 р. бібліотека почала отримувати обов'язковий примірник друкованих видань Шведського Королівства.

У 1809 р. в результаті Російсько-шведської війни (1808-1809) Фінляндія була приєднана до Росії в якості Великого князівства Фінляндського, що користувався автономією. У зв'язку з цим столиця країни була переведена з Турку в Хельсінкі. У 1827 р. в Турку сталася пожежа, яка знищила, по суті, все місто, в тому числі і бібліотеку Академії. Від її 40-тисячного фонду збереглося лише 800 томів.

У 1828 р. в Хельсінкі відкривається університет, при ньому – бібліотека, яка виконує нині функції національної. Її фонди стали формуватися за рахунок виділених державою коштів на придбання ряду особистих зібрань. Були й щедрі пожертви, які надійшли насамперед з Росії, серед них найбільш значною була колекція книг ротмістра П. Александрова (24 тис. томів), цінні книги відомого бібліофіла великого князя Костянтина Павловича тощо. Найперша видання, представлене в цих зборах, - Острозька Біблія, надрукована Іваном Федоровим у 1580-1581 рр. За нею йде рідкісний екземпляр проповідей Леонтія Карповича, «Зерцало богослов'я» Кирила Транквіліона, випущене в 1618 р. «Атлас» Крюйса.

У 1829 р. бібліотека починає отримувати обов'язковий примірник друкованих видань Російської Імперії, що тривало аж до проголошення державної незалежності Фінляндії (6 грудня 1917 р.), яка була визнана 31 грудня 1917 Декретом Раднаркому, підписаним В.І. Леніним.

З 30-х рр. XIX ст. (В 1835 р. був вперше опублікований карело-фінський епос «Калевала») в Фінляндії посилюється рух за широке поширення і використання фінської мови як рівноправного з шведською мовою, показника самобутності культури народу. Фінська мова, хоча перша книга на ній - «Буквар» Агріколи - вийшла близько 450 років тому, в 1542 р., довгий час розглядався як другорядний, вважався мовою нижчих верств населення. Аж до середини XIX ст. фінська інтелігенція і в усній, і особливо в письмовій мові використовувала шведську мову. Тільки трохи більше ста років тому фінську мову, поряд зі шведською, була визнана державною мовою країни.

По всій території Фінляндії стали відкриватися народні бібліотеки з книжковими фондами фінською мовою. Однак сплеск розвитку національної культури виявився нетривалим, так як на тлі революцій в Європі уряд Російської імперії вирішив перестрахуватися і відібрати у фінів крупиці національної свободи. Тільки в 60-і рр. XIX ст. воно змушене було піти на ряд поступок, і фінська мова була визнана державною. Таким чином, фінська національна культура стала активно розвиватися лише наприкінці XIX століття. Цю обставину слід мати на увазі, звертаючись до історії бібліотечної справи Фінляндії.

Поняття «народна бібліотека» (kansankirjasto) увійшло в побут з пробудженням національної свідомості в XIX ст., коли почала складатися система загального народної освіти. Народні бібліотеки призначалися для нижчих станів, їх засновниками були священнослужителі, студенти, високопоставлені особи, які займаються благодійністю, і люди, які прагнуть з'єднати освітні та культурні сфери.

З початком широкого руху за розвиток національної культури число народних бібліотек швидко зростає. На перших порах вони діяли незалежно один від одного, більш-менш стихійно. У 1874 р. в Фінляндії було засновано Товариство народної освіти (kansanvalistusseura), яке займалося і народними бібліотеками.

Не маючи можливості надавати фінансову підтримку, Товариство допомагало їм, публікуючи списки рекомендованої для народних бібліотек літератури і обговорюючи питання, пов'язані з організацією бібліотечної роботи.

Народні бібліотеки в кінцевому підсумку виявилися в гіршому становищі порівняно з більш забезпеченими великими міськими бібліотеками. З іншого боку, на рубежі XIX і XX ст., спираючись саме на їх діяльність, була взята орієнтація на інший, принципово відмінний, шлях розвитку. У Фінляндії рух зі створення народних бібліотек очолила церква.

У 1856 р. почалося створення волосних бібліотек на народні кошти. Подальші стимули у розвитку народних бібліотек були пов'язані з прийняттям в 1865 р. «Указу про громаду». Відповідно до «Указу» було офіційно визнано самоврядування громад, в підпорядкування яких перейшли бібліотеки.

Тоді ж Товариство народної освіти виступило ініціатором створення по всій Фінляндії мережі громадських бібліотек при народних школах.

Вперше думка про необхідність підтримки народних бібліотек висловив в 1879 р. вчитель народної школи Карлі Веркко.

7 жовтня 1860 року в Хельсінкі була відкрита перша публічна-міська бібліотека, перша будівля для публічної бібліотеки була побудована в Хельсінкі в 1882 р., і хоча приміщення для обслуговування простих людей і буржуазії були строго розділені, охоплені були всі верстви населення. Відкритого доступу до фондів не було до 1914 року, бо домінувала думка про те, що, якщо дозволити створити «прозорий фонд», в бібліотеці запанують хаос, анархія і злочинство. Незважаючи на це, бібліотека розглядалася як демократична установа.

Незалежна республіка Фінляндія народилася в 1917 році. Фінам була дарована громадянська свобода, права, в тому числі і право на інформацію. З 1921 р. публічні бібліотеки стали отримувати фінансову допомогу держави. У 1928 р. був виданий перший бібліотечний закон, який забезпечив підтримку

сільським бібліотекам. В його основі лежав принцип рівних можливостей отримання інформації, незалежно від місця проживання людини або її доходів.

Другий закон (1962 р.) збільшив фінансування бібліотек і сприяв розвитку бібліотечної системи в цілому. У 1998 р. були сформульовані цілі публічних бібліотек в умовах нового інформаційного суспільства.

У 2001 р. була прийнята Програма політики фінських бібліотек, згідно з якою публічна бібліотека:

- є ефективною, легко доступною для людей установою;
- відкрита для всіх і сприяє розвитку демократичних цінностей;
- зберігає культурну спадщину і відображає різноманіття культур;
- створює умови для безперервного розвитку духовного потенціалу суспільства;
- організовує інформаційне навчальне середовище, що підтримує навчальний процес, сприяє загальній грамотності;
- бажаний партнер, який сприяє успішному веденню бізнесу та підвищенню рівня добробуту населення.

Перша російська буржуазно-демократична революція 1905-1907 рр. сприяла виникненню в національних районах Росії різних товариств і професійних об'єднань, зокрема заснування в 1910 р. Бібліотечної асоціації Фінляндії (БАФ). У ці ж роки в міру зростання чисельності населення міст, в тому числі Хельсінкі, починають створюватися філії бібліотек. Одним з перших була відкрита філія Хельсінкської міської бібліотеки в районі Калліо (1912). Принцип централізації поступово стає основним в організації бібліотечної мережі Фінляндії.

Після здобуття незалежності держава взяла на себе фінансування бібліотек і управління їх діяльністю. Було утворено Державне бюро з питань бібліотек. У 1928 р. приймається перший Закон про народні бібліотеки, що створює юридичну основу для відкриття безкоштовних бібліотек. До 1958 в кожній комуні Фінляндії була організована публічна бібліотека, до початку 1960-х рр. їх налічувалося понад 4 тис.

При реалізації нового Закону про бібліотеки (1961) мережа стаціонарних бібліотек дещо скоротилася, проте значно зросла кількість пунктів видачі літератури і бібліобусів. У Законі сформульовані основні положення, які повинні виконувати бібліотеки комун для того, щоб отримувати державні асигнування. Це, перш за все, безкоштовне обслуговування читачів, що важливо в умовах постійного зростання цін, а також вказівку обов'язкової кількості годин роботи бібліотеки. Загальне керівництво бібліотечною справою і контроль за діяльністю бібліотек покладені на Головне управління у справах шкіл міністерства освіти. У відділі народної освіти цього управління функціонує згадуване вище Державне бюро з питань бібліотек, яка здійснює безпосереднє керівництво діяльністю публічних бібліотек країни. У структурі кожного губерньського правління функціонують відділи у справах шкіл, в яких передбачена посада інспектора з бібліотечної справи. На рівні комун роботою бібліотек керують комітети у справах бібліотек.

Закон 1961 р. багато в чому вже вичерпав себе, необхідність його скасування відзначалася у висновку Комісії з бібліотечної справи ще в 1973 р., а також в ряді звітів, складених пізніше. Зокрема, пропонувалося вивести публічні бібліотеки з підпорядкування Головному управлінню у справах шкіл, оскільки це не відповідало характеру функцій, які виконуються бібліотеками, ускладнювало їх співпраця з науковими бібліотеками, необхідне при зростанні культурного і технічного потенціалу на місцях. Співробітники найбільших бібліотек і працівники ряду державних установ під керівництвом Бібліотечного закону, який повинен відобразити сучасний рівень організації і станів бібліотечної справи, визначити основні напрямки його розвитку на довгостроковий період.

Серед великих бібліотек Фінляндії важливе місце займає Хельсінкська міська бібліотека, що стала з 1981 р. центром мережі публічних бібліотек країни. У своїй діяльності вона спирається на 16 губерньських публічних бібліотек, створених з 1962 по 1978 р. Функції губерньської бібліотеки в

столичній області Усима з 1977 р. покладені на бібліотеку в Еспо - міста-супутника Хельсінкі.

Губернські бібліотеки - провідна ланка в системі бібліотечного обслуговування населення країни. Вони забезпечують населення губерній книгами, виявляють і збирають краєзнавчу літературу, бібліографують її, організовують семінари, наради та консультації для працівників інших бібліотек.

Хельсінкська міська бібліотека виконує також функції центральної бібліотеки розгалуженої централізованої системи, що об'єднує 29 бібліотек-філій, які обслуговують майже півмільйонне населення столиці Фінляндії.

Серед філій Хельсінкської міської бібліотеки: найбільші - бібліотеки в районах Теда, а найменші - в районах Тоукола і Суоменлинна. Хельсінкська міська бібліотека забезпечує їх новими книгами і періодичними виданнями, замовляє друковані картки для довідково-бібліографічного апарату, забезпечує різним обладнанням. Фахівці бібліотеки надають допомогу працівникам філій. Між центральною міською бібліотекою і її філіями підтримується постійний зв'язок, широко використовуються пересувні форми обслуговування читачів.

Спеціальний відділ Хельсінкської міської бібліотеки обслуговує хворих, які перебувають в лікувальних установах міста, а також осіб, які проживають в будинках для людей похилого віку. У 13 лікарняних бібліотеках робота ведеться у тісній співпраці з медичним персоналом. Для сліпих і осіб зі слабким зором широко використовуються звукові книги і магнітофонні записи.

Хельсінкська міська бібліотека та її філії велику увагу приділяють роботі з аудіовізуальними матеріалами як на магнітних стрічках, так і на дисках. Поряд з класичною музикою, наприклад записами понад 300 опер у виконанні видатних майстрів сцени з багатьох країн світу, широко представлені зразки поп-музики, рок-музики і інші жанри сучасної естради, а також запаси мовних курсів, казок тощо. Для читачів - любителів музики є кабінети для

прослуховування, відповідна апаратура. Число постійних слухачів перевищує 50 тис. осіб, половина з яких діти.

Дедалі більше місця в обслуговуванні читачів займають відеокасети. В якості експерименту в 6 бібліотеках Фінляндії, в тому числі в двох філіях Хельсінкської міської бібліотеки, розпочато роботу з визначення оптимального режиму обслуговування читачів відеозаписами. При видачі відеокасет на будинок (не більше ніж на тиждень) з читачів стягується певна плата[44].

В час інформаційного суспільства правове регулювання будь-якої сфери діяльності є важливим та обов'язковим. Основною базою, підґрунтям у сфері управління бібліотечною справою є Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», введений в дію від 27 січня 1995 року (останні зміни внесені 01 січня 2017 року).

Даний Закон визначає статус бібліотек, правові та організаційні засади діяльності бібліотек і бібліотечної справи. В ст. 1 цього Закону подані основні поняття, які ним регламентуються. Терміни вживаються в такому значенні:

бібліотека - інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки;

бібліотечна справа - галузь інформаційної, культурної та освітньої діяльності суспільства, спрямована на створення і розвиток мережі бібліотек, формування, опрацювання, упорядкування та зберігання бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки, підготовку та підвищення кваліфікації фахівців у галузі бібліотечної справи, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотечної діяльності;

бібліотечний фонд - упорядковане зібрання документів, що зберігається в бібліотеці;

бібліотечні ресурси - упорядковані бібліотечні фонди документів на різних носіях інформації, бази даних, мережні інформаційні ресурси, довідково-пошуковий апарат, матеріально-технічні засоби опрацювання, зберігання та передачі інформації;

бібліотечна послуга - результат діяльності бібліотеки із задоволення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки[52].

В Фінляндії, Бібліотечний закон, прийнято 21 березня 1986 року (з поправкою 03 серпня 1992 року). Відповідно до рішення Парламенту вводиться наступний Закон:

Розділ I Основні завдання публічної бібліотеки

Основні завдання бібліотеки складаються в задоволенні суспільних потреб у загальній освіті, інформації та дозвіллі і в сприянні досліджень і незалежних пошуків знань, інтересу до літератури і образотворчого мистецтва.

Для виконання цих завдань публічна бібліотека повинна видавати читачам книги та інші документально зафіксовані матеріали, призначені для бібліотечного використання. Бібліотека надає доступ і до інших документально зафіксованих джерел інформації.

Публічна бібліотека допомагає читачам в пошуку інформації та користуванні своїми фондами.

Розділ II Організація бібліотечного обслуговування

Якщо муніципалітет або кілька муніципалітетів фінансують публічну бібліотеку або іншим чином забезпечують рівноцінне бібліотечне обслуговування, то воно повинно бути організовано відповідно до цього Закону та заснованими на ньому положеннями.

Розділ III Скасовано

Розділ IV Державні субсидії

Держава видає муніципалітету субсидію на створення бібліотеки відповідно до Закону «Про фінансування освіти і культури» (705/92). Витрати

на покупку бібліобуса або бібліотечного судна також розглядаються як витрати по створенню бібліотеки.

Розділи V-VI Скасовано

Розділ VII Безкоштовне бібліотечне обслуговування

Користування власними фондами бібліотеки здійснюються безкоштовно.

Розділ VIII Кадри

Бібліотека повинна мати необхідну кількість співробітників з фаховою освітою в галузі бібліотечного та інформаційного обслуговування.

При необхідності кваліфікаційні вимоги до співробітників-професіоналів визначаються статутом.

Розділ IX-XI Скасовано

Розділ XII Співпраця між бібліотеками

Робота місцевої бібліотеки доповнюється і підтримується провінційними бібліотеками, які є центральними регіональними бібліотеками. Робота провінційних бібліотек доповнюється і підтримується центральною публічною бібліотекою.

Розділ XIII Провінційні бібліотеки

Провінційною бібліотекою є муніципальна бібліотека на яку Міністерство освіти за згодою муніципалітету покладає відповідні обов'язки. Географічний регіон, за який відповідальна провінційна бібліотека, встановлюється Міністерством освіти.

Завдання провінційної бібліотеки визначаються статутом. Додаткові особливі завдання можуть делегуватися провінційній бібліотеці Міністерством освіти за згодою відповідного муніципалітету.

Видача по міжбібліотечному абонементу (МБА) з фондів провінційної бібліотеки публічним бібліотекам здійснюється безкоштовно.

Міністерство освіти може скасувати рішення про покладання на бібліотеку обов'язків провінційної, передбачених статутом.

Розділ XIV Центральна публічна бібліотека

Центральною публічною бібліотекою є муніципальна бібліотека, на яку Міністерство освіти за згодою муніципалітету покладає відповідні обов'язки. Центральна публічна бібліотека відповідальна за весь округ. Завдання центральної публічної бібліотеки визначаються статутом. Додаткові особливі завдання можуть делегуватися центральній бібліотеці Міністерством освіти за згодою відповідного муніципалітету.

Видача по МБА з фондів центральної публічної бібліотеки здійснюється безкоштовно.

Міністерство освіти може скасувати рішення про покладання на бібліотеку обов'язків центральної публічної, передбачених статутом.

Розділ XV Кооперація між громадськими структурами і науковими бібліотеками

Бібліотека в разі необхідності користується послугами наукових бібліотек; відповідно матеріали з її фондів повинні бути доступні науковим бібліотекам.

Розділи XVI-XX Скасовано

Розділ XXI Набрання чинності

Більш детальні положення щодо застосування цього Закону містяться в статуті. Зміни цього Закону, датовані 03.08.1992 р., вступають в силу з 1 січня 1993 р.[24].

1.2. Типи бібліотек і керівництво бібліотечною мережею

У Фінляндії існує два основних типи бібліотек: наукові та народні (публічні). Наукові бібліотеки, в свою чергу, діляться на універсальні і спеціальні. Універсальних наукових бібліотек в Фінляндії 9. Найбільша з них - бібліотека університету Хельсінкі, що є національною бібліотекою країни. Загальна кількість спеціальних бібліотек - 272. Книжкові фонди кожної з них налічують від 500 до 220000 томів (за даними 1955 року). Велика частина наукових бібліотек зосереджена в Хельсінкі.

Наукові бібліотеки знаходяться у віданні держави або окремих наукових установ і товариств.

Загальне керівництво науковими бібліотеками здійснює Комісія наукових бібліотек, підвідомча Міністерству освіти. Комісія складається з 9-ти членів - представників наукових бібліотек. В її функції входить контроль за роботою бібліотек і консультації з усіх питань їх діяльності.

Народні бібліотеки діляться на міські, сільські та шкільні. У великих містах і великих сільських громадах поряд з центральною бібліотекою існують бібліотеки-філії. Народні бібліотеки підвідомчі громадам - міським або сільським.

Серед наукових бібліотек важливе місце в системі бібліотек країни займають університетські бібліотеки.

Бібліотека Хельсінкського університету була створена в 1828 році. Структура бібліотеки включає три відділи, а саме: Феннікі, іноземний та слов'янський.

Відділ Феннікі був створений тільки в 1845 році, коли бібліотека розмістилася в новому будинку. У ньому зберігаються:

- 1) твори друку, опубліковані фінською мовою, незалежно від місця видання (в тому числі і переклади на фінську мову);
- 2) твори друку, видані в Фінляндії, незалежно від мови, якою вони написані;

3) твори, автори яких прожили основну частину життя в Фінляндії, незалежно від мови та місця видання;

4) твори друку, в яких йдеться про Фінляндії, про фінів або фінською мовою, незалежно від мови та місця видання;

5) твори друку на будь-яких мовах, є перекладами з фінської мови.

Фонди Феннікі, що займають полиці протяжністю 4000 м, розставлені по трьох хронологічним групам: література періоду шведського панування - до 1809 року література з 1809 по 1944 рік і література з 1945 року. Усередині кожної з цих груп застосовується систематична розстановка.

Хоча стару Фенніку всіляко намагаються поповнювати, в ній все ще залишаються прогалини. Ці прогалини частково заповнюються фотокопіями книг, що зберігаються в бібліотеках Швеції.

Особливі збірки становлять в Фенніке періодика, картографія, ноти. Відділ має багатий газетний фонд. Для його мікрофільмування Парламент відпустив бібліотеці спеціальні засоби з таким розрахунком, щоб протягом 10-ти років (починаючи з 1951 р.) всі газети були мікрофільміровані. Ті газети, копії з яких вже зроблені, відсилаються в запасний фонд, який знаходиться на Урапран.

До складу іноземних фондів бібліотеки довгий час включалися книги по всім областям знання, якими займалися в університеті, проте після того, як в Хельсінкі був заснований ряд спеціальних бібліотек, бібліотека університету Хельсінкі перестала купувати іноземні книги по деяких галузях знання.

В іноземний відділ входить ряд цінних колекцій, які зберігаються окремо і мають свої каталоги. До них належать такі:

1) колекція дисертацій. Найкраще представлені дисертації Упсальського і Лундського університетів. Починаючи з 1820 року збираються німецькі дисертації, а 1913 року - французькі;

2) колекція рідкісних книг. Сюди входять інкунабули, книги, надруковані в Швеції до XVII століття, і інші рідкісні книги;

3) колекція літератури мовами малих народностей, які населили Росію. Ця колекція представляє особливу цінність, тим більше, що за межами Радянського Союзу такі книги рідкісні.

Поряд з цим в іноземному фонді зберігаються японські, єврейські та інші книги. Є також цілий ряд колекцій книг, що належали тим чи іншим особам, як, наприклад, в бібліотеці зберігаються зібрання відомого мандрівника і дослідника А.Е. Норденшельд (1832-1901), що включає одну з найбільших в світі колекцій карт XVIII століття.

Коли після пожежі в Турку бібліотека переїхала з Хельсінкі (1827 р.), вона отримала в дар від Росії значну кількість російських книг. Ці книги лягли в основу утвореного пізніше слов'янського відділу. Так як бібліотека отримувала з Росії обов'язковий примірник, то її фонди російських видань XIX століття виявилися особливо повними. До 1956 року фонд слов'янського відділу налічував близько 300000 томів. Російський фонд бібліотеки університету Хельсінкі - один з найзначніших в світі за межами Радянського Союзу.

Колекція рукописів і фрагментів не користується юридичними правами відділу, але відособлена в силу своєї специфіки. У неї входять цінні для історії фінської культури протоколи консасторії (вченої ради університету) за період з 1640 по 1738 рік, великий архів відомого письменника Фінляндії З.Топелиуса, архів шведського поета Ю. А. Тавастьєрна, фотокопії всіх рукописів національного поета Фінляндії І. Л. Рунеберга.

Значну цінність представляє і колекція фрагментів, походження яких дуже цікаве. Згідно з мирним договором 1809 року всі папери, що знаходилися в шведському архіві і стосувалися Фінляндії, були передані фінському сенату. Серед цих паперів знаходилися рахункові книги фогтів за період з 1540 по 1640 рік. У 1840 році було виявлено, що в якості палітурок для цих книг використані листи з середньовічних рукописів і друкованих книг по літургії. Обкладинки були відокремлені від рахункових книг і передані бібліотеці університету Хельсінкі, де вони і склали колекцію середньовічних фрагментів.

Комплектування бібліотеки вітчизняною літературою відбувається шляхом отримання нею обов'язкового примірника. Згідно з рішенням про обов'язковий примірник, прийнятому в 1919 році, всі книговидавці зобов'язані надсилати в бібліотеку університету Хельсінкі 5 примірників усіх творів друку. У відділі вітчизняної літератури бібліотеки працює спеціальна секція з розподілу обов'язкового примірника. По одному примірнику отримують: бібліотека університету Хельсінкі, бібліотека університету в Турку, бібліотека Абосської академії в Турку і Вища педагогічна школа в Ювяскюля. З п'ятого примірника бібліотека Парламенту вибирає потрібну її літературу інші книги відсилаються в міську бібліотеку міста Оулу.

Комплектування іноземного і слов'янського відділів здійснюється шляхом покупки і обміну. Бібліотека намагається особливо поповнити зібрання книг, надрукованих в Швеції до 1809 року. Книгообмін проводиться з чотирма сотнями бібліотек та установ, в тому числі з найбільшими бібліотеками світу: Державною бібліотекою СРСР імені В. І. Леніна в Москві, Державною публічною бібліотекою Конгресу у Вашингтоні і ін.

Іноземні придбання бібліотеки складають приблизно 7000 томів на рік.

Фонди бібліотеки відображені в численних каталогах. Кожен з відділів має свою систему каталогів, причому колекції, що входять до фонду того чи іншого відділу, в деяких випадках відображені в загальних каталогах відділу, в інших же мають самостійні каталоги. Кожен відділ, таким чином, має цілий ряд каталогів, складених за десятковою схемою класифікації, також роздроблені і, як правило, відображають літературу, яка надійшла в бібліотеку після другої світової війни. Крім алфавітних і систематичних каталогів, в бібліотеці є топографічні каталоги і по деяких галузях знання - каталоги нових надходжень.

Наявність такої великої кількості окремих каталогів і відсутність генерального алфавітного і систематичного каталогів, зрозуміло, вельми ускладнює розшук необхідної літератури.

Згідно з положенням, виробленому в 1916 році, бібліотека університету Хельсінкі призначена для наукової роботи. Додому книги отримують викладачі вищих шкіл, посадові особи та студенти. Іншим книги додому видаються під заставу. З відділу вітчизняної літератури видача книг додому обмежена.

За міжбібліотечним абонементом вітчизняна література висилається тільки тоді, коли необхідної книги немає ні в продажу, ні в інших бібліотеках країни. Однак в цих випадках бібліотека прагне вислати замість запитуваного видання його фотокопію або мікрофільм, широко користуючись для цього фотолабораторією університету і власним апаратом для мікрофільмування. Щорічна видача видань по міжбібліотечному абонементу перевищує 1700 томів, з інших бібліотек сюди приходять щороку близько 500 томів.

На чолі бібліотеки університету Хельсінкі стоїть директор, іменується головним хранителем бібліотеки. Три відділи бібліотеки (Фенніка, іноземний і слов'янський) ведуть всю роботу (щодо комплектування, каталогізації тощо) незалежно один від одного. Кожен відділ очолюється бібліотекарем, якому підпорядковується весь штат співробітників відділу. Крім головного зберігача і трьох бібліотекарів, керівних відділами, в штат бібліотеки (за даними 1958 року) входять 7 старших помічників бібліотекарів, 12 молодших помічників і 12 асистентів. Технічний персонал бібліотеки - учні, лінотівісти, переплетчики тощо - становить 60 осіб.

Щоб стати штатним співробітником бібліотеки, необхідно мати університетську освіту і стаж учнівства в цій же бібліотеці. Головний хранитель бібліотеки і керівники відділів повинні мати вчений ступінь і вести активну наукову роботу. Головного зберігача призначає Президент республіки на підставі рекомендації ректора університету. Бібліотекарі, керівні відділами, призначаються ректором університету на підставі рекомендації гуманітарного факультету, причому головний хранитель бібліотеки висловлює попередньо свою думку щодо висунутої кандидатури. Помічники бібліотекаря і асистенти

призначаються університетською консисторією за поданням головного хранителя бібліотеки.

Видавнича діяльність бібліотеки університету Хельсінкі почалася ще в 1867 році, коли був опублікований каталог іноземної літератури, придбаної в 1866 році. З цього часу такі каталоги видавалися аж до 1928 року. З 1929 року бібліотека випускає «Доповнення до каталогу фінських наукових бібліотек», що є продовженням каталогу, складеного Бібліотекою наукових товариств. Починаючи з 1918 року, бібліотека видає «Вісті бібліотеки університету Хельсінкі». В «Вістях» публікуються роботи співробітників бібліотеки з різних питань бібліотечної справи в особливості ж з питань, пов'язаних з діяльністю самої бібліотеки - опис її фондів та колекцій, історія їх створення тощо. Відділ Феннікі з 1949 року видає фінську національну бібліографію «Література Фінляндії», що виходить у світ раз в три роки.

Бібліотека університету в Турку. У 1918 році виникла ідея заснувати в Турку новий університет. Хоча рішення про це було прийнято в 1920 році, а відкрився він тільки в 1922 р., вже в 1918 році була обрана бібліотечна рада, яка почала збирати книги для бібліотеки нового університету. Протягом року було зібрано 4000 томів літератури за різними спеціальностями. З 1919 року бібліотека отримала обов'язковий примірник, і фонди її стали швидко збільшуватися. 27 червня 1922 року - в день офіційного відкриття університету і бібліотеки - вона налічувала вже понад 100 000 томів.

У 1953 році для бібліотеки було побудовано нову будівлю з триповерховим підземним сховищем, де передбачена резервна площа на 25-30 років. Будинок побудований і обладнаний за новітніми вимогам бібліотечної архітектури.

Фонд бібліотеки (за даними 1959 року) становить 450000 томів, не рахуючи рукописних матеріалів. Найбільш повно представлена література з гуманітарних, природничих і медичних наук. Однак, оскільки бібліотека отримує обов'язковий примірник, то вона має видання і по іншим областям знання і тому по праву вважається універсальною науковою бібліотекою.

Фонд розділений на дві частини: фінський і іноземний.

Частиною бібліотеки університету є так звана медична бібліотека, комплектування якої почалося з 1943 року, коли в університеті був організований медичний факультет.

За даними 1955 року, ця бібліотека мала 20000 томів і отримувала щорічно понад 200 медичних журналів.

З моменту відкриття бібліотека університету в Турку прийняла систематичну розстановку книг, засновану за десятиковою схемою класифікації, дещо зміненою стосовно специфіки фонду. Книги розбиті на 24 систематичні групи, які, в свою чергу, діляться на 5 форматних підгруп. У середині формату книги отримують порядкову нумерацію, зростаючу в міру їх надходження.

Робота по каталогізації фондів почалася ще до відкриття бібліотеки, в 1921 році. Однак у зв'язку з недоліком штату каталогізація ведеться повільно, і частина фондів досі в каталогах не відображена.

У бібліотеці є каталоги: алфавітний, систематичний та каталог періодичних та серійних видань. Крім того, з першого січня 1948 року на фінський фонд ведеться алфавітний каталог назв.

Якщо в бібліотеці немає видання, що вимагається читачем для наукової роботи, воно виписується по міжбібліотечному абонементу з інших бібліотек країни або, якщо видання відсутнє в Фінляндії, з-за кордону. У бібліотеці є чотири апарати для читання мікрофільмів і лабораторія, що займається мікрофільмуванням та іншими способами репродукування видань. Читач, який бажає отримати копію того чи іншого видання або його частини, може замовити її в бібліотеці.

На чолі бібліотеки стоїть її головний хранитель, в обов'язки якого входить комплектування фондів. Крім головного зберігача, штат бібліотеки складаються з чотирьох молодших зберігача і чотири помічника бібліотекаря. Всі ці особи призначаються ректором університету. Кожен з чотирьох молодших зберігачів стоїть на чолі одного з відділів бібліотеки.

Починаючи з 1943 року, бібліотека університету в Турку систематично видає річні звіти.

Бібліотека Абосскої академії. У місті Турку (шведською - Або) на ряду з фінським університетом є і шведський університет, званий Абосскою академією. При академії є бібліотека, заснована в 1918 році одночасно з академією.

У 1935 році для неї було збудовано спеціальне приміщення, а в 1957 році - додаткове приміщення, де розмістилися читальний зал, кімнати для науковців, зал каталогів, абонемент і службові приміщення.

Фонди бібліотеки складають 440000 томів, головним чином шведською мовою. Це література по тих галузях науки, які вивчаються в академії. Бібліотека отримує обов'язковий примірник. Є генеральний алфавітний каталог на всі фонди, систематичний каталог і каталоги окремих колекцій.

Бібліотеки академії підпорядкуванні 26 шведським бібліотекам різних наукових товариств та організацій, про комплектування та каталоги про які вона піклується.

Бібліотека видає: «Річні звіти бібліотеки Абосскої академії», «Праці бібліотеки Абосскої академії».

Бібліотека Вищої педагогічної школи в Ювяскюля була організована в 1865 році, коли в Ювяскюля було засновано місцеве Товариство фінської літератури. У 1912 році Товариство припинило своє існування і його бібліотека була передана в новостворювану тоді Наукову бібліотеку Ювяскюля. Коли в 1934 році в Ювяскюля була заснована Вища педагогічна школа, ця бібліотека перейшла до неї.

Фонди бібліотеки складають 325000 томів. З 1919 року бібліотека отримує обов'язковий примірник, тому вітчизняна література представлена в ній по всіх спеціальностях. З іноземної літератури, головним чином шляхом обміну, бібліотека комплектує Фенніку, а також літературу з педагогіки і психології.

В читальному залі бібліотеки 32 місця; абонемент окремим особам відкривається лише на іноземну літературу; вітчизняна література видається тільки іншим бібліотекам по міжбібліотечному абонементу.

На фонд Феннікі є алфавітний каталог авторів та систематичний каталог, на інші фонди бібліотеки складений тільки алфавітний каталог. Крім того, в бібліотеці є каталог дублетних фондів і каталог листів, що зберігаються в її рукописній колекції.

Бібліотека Студентського суспільства Хельсінського університету. До універсальних наукових бібліотек Фінляндії відносяться також бібліотека Студентського суспільства Хельсінського університету. Вона має всі навчальні видання і також літературу, яка може розширити загальний кругозір студента.

Бібліотеці вже більше ста років. З незапам'ятних часів існували в Фінляндії студентські земляцтва. Кожне з них мало свою бібліотеку. У 1852 році Микола I наклав на студентські земляцтва заборону. Студентам були дозволені тільки товариства наукового характеру. Коли в 1858 році створилося Студентське товариство, всі книги були об'єднані в одну загальну бібліотеку. З цього часу бібліотека почала швидко зростати і її кілька разів переводили з одного приміщення в інше. У 20-х роках питання про будівлю для бібліотеки встало особливо гостро.

Фонд бібліотеки налічує 150000 томів. У бібліотеці є генеральний алфавітний каталог, систематичний каталог і, крім того, ряд окремих каталогів: нових надходжень, біографічної літератури, підручників тощо. Міжбібліотечний абонемент обслуговує інші бібліотеки та окремих студентів з інших міст.

Бібліотека цілком існує на кошти Студентського товариства, яке проводить всі свої заходи за допомогою народних пожертвувань. Коли була задумана споруда нової бібліотечної будівлі, Студентське товариство розраховувало покрити витрати по будівництву, оголосивши всенародний збір коштів. Замість звичайного підписного листа студенти придумали іншу форму

пожертвування: по всій країні був організований продаж маленьких цеглинок, які символізують участь в будівництві: цеглинки з кераміки продавалися по 1000 марок штука, з бронзи - по 5000 марок. Однак, хоча загальна сума зібраних таким чином коштів була надзвичайно велика для країни (понад 13 млн. марок), вона покрила лише незначну частину витрат, потрібних на будівництво. Близько 3 млн. марок Студентське товариство збрало за допомогою організованих ними платних вечорів, свят тощо. В результаті сума боргу, після спорудження будівлі для бібліотеки, якою користується все студентство країни, склало 92 млн. марок.

Бібліотека наукових товариств. Серед наукових установ Фінляндії, поряд з Академією наук, бібліотека якої невелика (всього близько 20000 томів), існує ряд наукових товариств, утворених ще в XIX столітті (Наукове товариство Фінляндії, Фінське товариство з вивчення флори і фауни, Фінське медичне товариство та ін.). Кожне з цих товариств з часу свого утворення почало створювати бібліотеку. Коли в 1899 році наукові товариства отримали окрему будівлю, ці бібліотеки були об'єднані під назвою Бібліотека наукових товариств. За даними 1955 року налічується 260000 томів. Фонд її складають в основному наукові періодичні видання та видання наукових установ з медицини, природничих та гуманітарних наук. Комплектування ведеться, головним чином, шляхом обміну видань фінських наукових товариств з іншими науковими установами Фінляндії та зарубіжними країнами.

Бібліотека поміщається в старій, непристосованій для її роботи будівлі і відчуває нестачу площі. Читальні зали дуже малі, так, загальний читальний зал має 16 місць, медичний - 12.

Університетська бібліотека «Кайса» була відкрита 3 вересня 2012 року. Основна категорія відвідувачів - студенти, але не тільки. Університетську бібліотеку може відвідувати будь-який громадянин Фінляндії, який досяг 15-річного віку. Втім, зайти в бібліотеку (не беручи книг додому) може взагалі будь-який бажаючий: пред'являти читацький абонемент або інші документи не потрібно, вхід абсолютно вільний, доступ до книжкових полиць теж

відкритий. Вибирай книгу і насолоджуйся читанням на будь-якому з дев'яти поверхів бібліотеки.

У «Кайсе» можна насолоджуватися вже одним перебуванням, настільки затишно, функціонально і естетично влаштовані внутрішні приміщення. Тут існують «тихі» зони і зони для активного спілкування, тут можна влаштуватися для роботи або читання за столом у величезного панорамного вікна, або ж в затишному куточку на хитному кріслі, можна прилягти з книжкою на м'якому дивані або ж зайняти місце за довгим столом, обладнаним комп'ютерами.

Студенти приходять в «Кайсу» не тільки для читання, а й для спілкування, спільних занять і проведення часу. Адже одна з головних задач бібліотек Хельсінки і всієї Фінляндії - бути привабливим місцем для спілкування щодня і зустрічей не тільки з книгою, а й один з одним.

До появи «Кайси» в різних частинах Хельсінки існувало 8 університетських бібліотек, що належать різним факультетам. У колекції об'єднаної бібліотеки - півтора мільйона книг; 20% колекції представлено у відкритому доступі на дев'яти поверхах, а основне книгосховище займає три підземні поверхи, розташованих в скельних ґрунтах.

Крім університетської бібліотеки в будинку «Кайса» працюють Американський дослідницький центр, Інформаційний центр ЄС, пункт обслуговування Статистичного центру Фінляндії та кафе.

Будівля сміливою архітектурної форми площею 26500 квадратних метрів, зведена з червоної цегли і скла, настільки вдало вписується в сформований пейзаж вулиці, як ніби існувало тут вже кілька десятиків років.

Будинок «Кайса» нагороджений титулом «Скляна конструкція 2012 року», присуджуються в Фінляндії раз на два роки, і став лауреатом щорічної премії Комітету з будівництва Хельсінки.

У сучасному житті фінів і, зокрема, жителів Хельсінки, бібліотеки відіграють дуже важливу роль. Статистика відкриває вражаючі факти: за рік один житель країни в середньому прочитує 18 книжок (при цьому статистика

враховує всіх жителів країни, включаючи немовлят). У 2012 році кількість відвідувань 35 відділень міської бібліотеки Хельсінки склало 6,7 мільйона. До цього слід приплюсувати 6,8 млн «віртуальних» заходів через Інтернет в електронне сховище бібліотеки. Якщо врахувати, що населення столиці налічує близько 600000 чоловік, цифри вельми і вельми значні.

Спеціальні бібліотеки. Поряд з універсальними науковими бібліотеками, в Фінляндії є велика кількість спеціальних наукових бібліотек (272). Вони дуже різноманітні за своїм профілем і працюють при різних установах: вищих навчальних закладах, музеях, науково-дослідних установах, підприємствах, лікарнях тощо.

В порівнянні з більшістю європейських країн, Фінляндія виділяється густою мережею народних бібліотек. Однак розвиненої системи бібліотечних установ, при якій існує строгий порядок підпорядкованості одного типу бібліотек іншим, - в країні немає.

У кожному з 85-ти міст Фінляндії, 30-ти її селищ і 483-х сільських громад є бібліотека, а адміністративні пункти, потреби яких не можуть бути задоволені однією бібліотекою, мають поряд з центральною бібліотекою бібліотеки-філії.

Як правило, кожна громада, навіть найбільша, має одну центральну бібліотеку. Тільки в тому випадку, якщо населення цієї місцевості говорить на двох мовах, в громаді можуть виявитися дві центральні бібліотеки. Бібліотеки-філії діляться на дві групи: районні бібліотеки та бібліотеки-пересування.

Районні бібліотеки - це постійно діючі філії центральних бібліотек. Бібліотеки-пересування не мають свого постійного фонду. Вони отримують його з центральної бібліотеки (а в деяких рідкісних випадках з районної). На вимогу читачів центральна бібліотека пересилає в бібліотеки-пересування окремі книги.

Районні бібліотеки знаходяться іноді цілком у веденні центральної бібліотеки і підкоряються її керівництву, іноді вона майже самостійні. Бібліотеки-пересування цілком підкоряються центральній бібліотечі,

керівництво якої укладає угоду з будь-якою особою на видачу літератури. Всі види роботи (комплектування, каталогізація, плетіння тощо) в бібліотеках однієї громади виконуються централізовано - через центральну бібліотеку.

У кожному великому місті є центральна бібліотека і декілька філій. Так, наприклад, Хельсінська центральна бібліотека, заснована в 1880 році, має 23 філії, Центральна бібліотека Тампере - 12 філій, Центральна бібліотека Турку - 7 філій.

Ці три бібліотеки є найбільшими народними бібліотеками Фінляндії.

Кожна міська центральна бібліотека і багато філій мають абонемент в читальний зал. Абонемент відкритий протягом 2-6 годин в день, в деяких містах він працює 4-5 днів в тиждень.

Так як міське населення складає в Фінляндії тільки одну третину, то бібліотечне обслуговування в країні - це головним чином, обслуговування сільського населення. Велика частина сільських бібліотек має свої представництва та бібліотечні точки. Їх налічується понад 2,5 тисячі. Однак їх кількість для країни недостатня, тим більше, що деякі філії мізерно малі. Вони обслуговуються зазвичай бібліотекарями-сумісниками і відкриті лише кілька годин на тиждень, читачі не можуть користуватися читальними залами. У деяких громадах працюють бібліотеки-автомобілі, які в умовах Фінляндії могли б бути особливо зручні, але їх кількість також недостатня і використання погано налагоджено.

Щоб розширити бібліотечне обслуговування населення створюються бібліотеки при лікарнях, на пароплавах тощо, часто ці бібліотеки є філіями місцевої центральної бібліотеки. Однак далеко не всі установи і пункти такого роду забезпечені бібліотеками, а там, де вони є, робота, як правило, ведеться погано.

Всього в 1959 році в Фінляндії налічувалося 3935 пунктів бібліотечного обслуговування, таким чином, в середньому на один пункт припадає приблизно по 1125 жителів.

Згідно зі статистичними даними ЮНЕСКО, середньорічна видача книг на одну людину в Фінляндії вище, ніж в Сполучених Штатах Америки і в багатьох європейських країнах. У сільській місцевості вона становила в 1958 році 1,9 книги на людину, в селищах - 4,7.

У порівнянні з даними 1956 року обсяг видачі літератури зріс приблизно на 33%. Зростає також і кількість читачів. У 1956 році їх було близько 575 тисяч, 1958 року - близько 700 тисяч, що означає приріст більше 12%.

Зі збільшенням числа читачів збільшуються і книжкові фонди народних бібліотек. Однак між зростанням книжкових фондів і зростанням видачі існує невідповідність. У період з 1956 по 1958 рр. видача книг збільшилася на 33%, тоді як каталожні фонди зросли всього на 10%. Так як під час видачі збільшується знос книг, то недостатнє зростання фондів стає серйозною загрозою подальшого розвитку бібліотечного обслуговування.

Комплектування фондів здійснюється через центральні бібліотеки. Фонди народних бібліотек складаються переважно з видань фінською мовою.

Майже у всіх народних бібліотеках широко застосовується відкритий доступ до фондів. Книги розставлені в систематичному порядку (в більшості бібліотек - за десятковою схемою класифікації), всередині систематичних рубрик - в алфавітному порядку авторів або назв книг (якщо книга видана без зазначення автора).

У бібліотеках Фінляндії, в тому числі і народних, різняться чотири основні типи каталога: алфавітний, предметний, систематичний і топографічний, а також картотеки нових надходжень.

Картотека нових надходжень використовується тільки в службових цілях. Вона являє собою інвентарну книгу і ведеться у формі журналу. У ній зазначаються: інвентарний номер, дата придбання, автор і назва видання, систематичний індекс, видавець, рік видання, ціна, плетіння. Вона ведеться в кожній бібліотеці.

Алфавітний каталог знаходиться в розпорядженні читачів і ведеться в картковій формі. У Фінляндії існує два основних типи алфавітного каталогу:

каталог авторів та каталог назв. У деяких випадках ці каталоги ведуться окремо, в інших же об'єднуються.

Предметний каталог також ведеться іноді самостійно, іноді ж об'єднується з алфавітним (в останньому випадку виходить словниковий каталог).

Систематичний каталог розташовано за десятковою схемою класифікації.

Кожна скільки-небудь значна бібліотека надає своїм читачам хоча б один каталог - алфавітний або систематичний. Оскільки в більшості бібліотек прийнята систематична розстановка, то бібліотеки, мають можливість вести тільки один каталог, вважають за краще алфавітний, причому улюбленим для народних бібліотек типом алфавітного каталогу є каталог назв. Фінські бібліотекарі пояснюють це тим, що читачі часто запитують книгу по її назві, не знаючи прізвища автора. Крім перерахованих каталогів, читачам надаються рекомендаційні списки літератури з різних тем - у формі листівок, брошур або плакатів.

Каталогізація фондів, як уже говорилося, ведеться в межах бібліотек однієї громади централізовано. На допомогу бібліотекам приходить друкована картка. Її видання робилося в Фінляндії кілька разів, але через відсутність коштів припинялося. З 1950 року видання друкованої картки здійснює Фінське бібліотечне товариство, вона виходить систематично, розсилається всім бібліотекам країни використовується ім'я для всієї системи каталогів. Однак проставляється вона не на всі видання, і бібліотеки змушені додатково самі вести каталогізацію.

Кожна народна бібліотека надає можливість безкоштовного користування її фондами всім жителям свого району. За загублені, попсовані або прострочені книги бібліотека може стягнути з читача штраф. Людині, яка не є жителем даного району, книги видаються під грошову заставу.

Один читач може отримати одночасно 2-3, іноді 4 книги. Термін користування книгами - місячний: якщо таких не надходило вимог від інших

читачів, цей термін в разі потреби збільшується. Система видачі в різних бібліотеках різна, але переслідує максимально прискорення цього процесу. Так, в більшості бібліотек не можна встановлювати, які книги взяті читачем, оскільки читацьких формулярів не існує.

Використання міжбібліотечного абонементу в народних бібліотеках налагоджено дуже слабо.

Народні бібліотеки є нерідко єдиним культурним центром в своїй (міській чи сільській) громаді, - з цього кожна з них прагне розширювати і різноманітити свою роботу. У бібліотеках організуються літературно-мистецькі вечори, доповіді, книжкові виставки.

При деяких бібліотеках створені читацькі гуртки. Найкраще робота гуртків організована в містах Хельсінкі і Тампере.

Там, де для цього є відповідні приміщення, організовані відділи мистецтва, музики, демонструються навчальні кінофільми.

У Фінляндії немає самостійних дитячих бібліотек, але невеликі бібліотечки є в кожній школі та майже кожна народна бібліотека має дитяче, а більші - і юнацьке відділення. Залежно від того, яке приміщення має бібліотека, дитячому відділенню надається або окрема кімната, або спеціально обладнаний куточок. У деяких випадках діти змушені задовольнятися лише окремою книжковою полицею.

Коли бібліотека розміщується в одній кімнаті, години її роботи для дітей і для дорослих зазвичай не збігаються. У тих місцевостях, де при бібліотеці взагалі відсутній дитячий фонд, дітей обслуговує шкільна бібліотека.

Дитячі відділи народних бібліотек відчувають нестачу не тільки в приміщенні, але і в книжкових фондах. Кількість дитячої літератури в порівнянні з літературою для дорослих невелика - рідко перевищує 25% фонду, і фінські бібліотекарі скаржаться на брак літератури для дітей.

У багатьох школах учнів навчаються бібліотечної справи. З ними проводяться спеціальні заняття, план яких передбачає і деяку практику: учні допомагають працівникам бібліотеки видавати книги і виконувати інші види

роботи. При деяких великих бібліотеках організовані гуртки або навіть клуби юних читачів, де учні здобувають як навички культурного читання, так і навички бібліотечної роботи.

Для малюків в бібліотеках систематично проводяться години читання казок. На них завжди збирається велика аудиторія. У бібліотеках, де є достатнє приміщення, для дітей демонструються невеликі кінофільми, які має виховне або пізнавальне значення[26].

Фінляндія сповнена бібліотек: в кожному місті є хоча б одна. 300 з гаком центральних бібліотек Фінляндії підтримуються 500 філіями і, особливо в малонаселених областях, пересувними бібліотеками. Книги, взяті в пересувних бібліотеках, складають менше десяти відсотків усіх взятих книг. У Фінляндії є навіть корабельна бібліотека. Пересувні бібліотеки пропонують, фактично, ті ж книги, що і центральні, це впливає з їх системи бронювання.

В сучасних пересувних бібліотеках може міститися більше 4 тисяч найменувань, причому мова не тільки про книжки, а й про журнали, газети і аудіовізуальні матеріали. На маршрутах пересувних бібліотек є десятки зупинок. Навіть в таких густонаселених районах як Південна Фінляндія пересувна бібліотека може проїжджати 50 тисяч кілометрів на рік - все далі на північ[62].

Висновки до розділу 1

Бібліотечна діяльність Фінляндії заснована на принципах рівноправності, свободи освіти, думок і вираження поглядів, тому в фондах бібліотек представлені книги та інші матеріали різної політичної та релігійної спрямованості, є видання як на фінському і шведському, так і іншими іноземними мовами. Репертуар пропонованих бібліотекою видань залежить від числа жителів які обслуговуються нею і існуючого на ній співвідношення мов. Якщо в фонді відсутні книги на запитуваній мові, то досить звернутися до співробітників бібліотеки: вони спробують замовити ці видання в більших

бібліотеках або в бібліотеці іноземної літератури, яка функціонує при міській бібліотеці Хельсінкі і субсидується державою.

У кожному місті Фінляндії є публічна бібліотека, де можна читати книги і періодичні видання, а також отримати видання на будинок. Публічні бібліотеки Фінляндії відкриті для всіх, користування ними безкоштовно. Існують бібліотеки за рахунок коштів, що отримуються від оподаткування. Держава субсидує діяльність громадських бібліотек щорічними грошовими дотаціями.

Крім публічних бібліотек в Фінляндії є численні наукові бібліотеки, які обслуговують в першу чергу дослідників і учнів, хоча користуватися ними можуть і інші категорії читачів.

У Фінляндії державне управління бібліотечною справою здійснюється досить ефективно, в державі чітко визначене значення бібліотек у сучасному суспільстві, Фінляндія є світовим лідером в бібліотечній справі.

Державне управління бібліотечною справою Фінляндії виконує Міністерство освіти та муніципальні органи влади відповідно до національного законодавства в цій галузі. З ініціативи Міністерства освіти Фінляндії створена Комісія з розробки бібліотечної політики, яка визначає засади фінської бібліотечної політики та розробляє стратегії розвитку бібліотек держави.

Досвід державного керівництва бібліотечною справою Фінляндії свідчить, що державне управління бібліотечною справою є дієвим за умови чіткого визначення ролі бібліотек у суспільстві, наявності державної стратегії їхнього розвитку, загальнодержавної координації якості роботи бібліотек, гарантованого фінансування та загалом великої зацікавленості та підтримки цих закладів з боку уряду, органів місцевого самоврядування та населення. У цих умовах бібліотека допомагає поінформованості громадян, є гарантом світового лідерства держави в економіці та демократії.

Бібліотеки які входять в систему бібліотек міста Хельсінкі самі визначають напрями своєї роботи, вибирають проекти, які й виконують.

Читають далеко не всі користувачі бібліотеки, головне завдання - привчити користувача відвідувати бібліотеку для вирішення всіх своїх проблем (у тому числі проблем дозвілля, захоплення). Бібліотека є гарантом того, що громадяни отримають можливість для здійснення своїх прав. І мова йде не тільки про право на допуск до інформації, що забезпечується безкоштовним допуском до ПК з Інтернетом за попереднім записом, але і про право на творчість.

Розділ 2. Провідні бібліотеки Фінляндії: від національної до нової бібліотеки

2.1. Історія Національної бібліотеки Фінляндії

Історія Хельсінського університету і Університетської бібліотеки Хельсінкі - невід'ємна частина історії королівства Швеції. В 1640 стара гімназія (соборна школа) Турку була перетворена в університет, який отримав назву Королівської академії. Гімназія мала невелике зібрання книг, яке і заклало основу для бібліотеки Королівської академії. Колекція бібліотеки постійно розширювалася за рахунок пожертвувань і придбань. У 1642 році відкрилася перша друкарня при академії Турку: тут почав працювати фінський першодрукар Педер Ерікссон Вальд (Peder Eriksson Wald) (1602-1653), і це стало початком друкарства в Фінляндії. До того моменту всі фінські книги друкувалися в Швеції або Німеччині.

За царським указом 1707 року, всі друкарі Швеції повинні були тепер доставляти по екземпляру будь-якої друкованої продукції в університети країни. До 1755 року бібліотечне зібрання Королівської академії збільшилася до 4000 томів, а до початку XIX століття досягало 30 тис. примірників. Найбільш стрімке зростання бібліотечних фондів відбулося в останні десятиліття XVIII століття, коли в університеті працював завідувачем бібліотекою, а потім і професором відомий фінський історик і етнограф Хенрік Габріель Портан (Henrik Gabriel Porthan) (1739-1804 Турку). Під час воєн Швеції з Росією бібліотеку евакуювали в Стокгольм.

З 1809 по 1917 року Фінляндія перебувала в складі Російської імперії як автономне Велике князівство Фінляндське. У цей період Фінляндія отримала право на зберігання власних примірників всієї друкованої продукції, що видається в Росії. Російська бібліотека спочатку існувала при університеті як самостійна установа, але в 1924 році стала частиною загальної Університетської бібліотеки. Завдяки численним надходженням з Росії, в Фінляндії сформувалася одна з найбільших колекцій дореволюційної літератури російською і мовами інших національностей Російської імперії. Всі

ці книги донині використовуються вченими з усього світу і виробниками факсимільних видань.

Під час страшної пожежі, що сталася в Турку 4 вересня 1827 року і торкнулася всього міста, серйозно постраждала в тому числі і бібліотека Королівської академії в Турку, за два століття встигла зібрати 40 тис. книг. З усього цього багатого зібрання вдалося врятувати лише близько 800 книг, які перебували на руках у читачів. На щастя, університетські архіви вціліли, але бібліотечні фонди довелося формувати заново.

Незабаром після цього університет був за наказом Миколи I переведений в Хельсінкі. Він відкрився в 1828 році під назвою Імператорського Олександрівського Університету Фінляндії. Перший час університет займав тимчасові будівлі (в тому числі нинішній урядовий палац Державної ради), поки архітектор Карл Людвіг Енгель не закінчив будувати нову університетську будівлю (1832) і, на північ від нього, нову бібліотеку (відкрилася в 1845 році).

В основу Університетської бібліотеки лягла книгозбірня Сенату Фінляндії (6000 томів, що раніше перебували в окремому крилі сенатської будівлі). Фонди продовжували поповнюватися за рахунок грошових пожертв та подарунків. Зокрема, з Санкт-Петербурга надійшло кілька приватних книжкових зібрань. Книги також жертвувала Імператорська академія наук і різні університети. Завідувачем бібліотекою в той час був філолог і бібліограф Фредерік Вільгельм Піппінг (Fredrik Wilhelm Pipping) (+1783 -1868), якому допомагав бібліофіл Матті Похто (Matti Pohto). Разом вони успішно відновили бібліотечне зібрання фінської літератури.

Популярність бібліотеки також росла. А коли в 1893 році в залах було встановлено електричне освітлення, це дозволило значно продовжити години роботи бібліотеки у вечірній час. У тому ж році відкрився великий читальний зал з довідковою літературою. Площі бібліотеки істотно розширилися, коли в 1906 році відкрилася напівкругла прибудова до основного корпусу - Ротонда, або «книжкова вежа», побудована за проектом Карла Густава Нюстрёма

(Gustaf Nyström). До моменту набуття Фінляндією незалежності в 1917 році фонди бібліотеки налічували 300 тис. томів.

Незважаючи на розширення будівлі, бібліотеці незабаром знадобилося ще більше місця, і в 1950-х роках за проектом Аарне Ерві (Aarne Ervi) - одного з провідних фінських архітекторів повоєнного періоду - було побудовано підземне книгосховище, яке простягнулося аж до університетського будинку Porthania (зведено в 1957 році на вулиці Yliopistonkatu за проектом того ж Ерві). Крім того, в селищі Ураярві (район Асіккала) побудували бібліотечні сховища для менш часто використовуваних матеріалів і мікрофільмів. Нарешті, після того як в кінці 1990-х років фармацевтичне відділення університету переїхало в район Вііккі, бібліотека змогла зайняти весь квартал, який отримав назву Zebra. Нові великі приміщення для книг були влаштовані в скелястій печері під університетським студентським містечком, і тепер всі збори, раніше розосереджені по різних частинах міста, об'єдналися в постійному книгосховищі в безпосередній близькості від головної будівлі бібліотеки.

Колекція Національної бібліотеки Фінляндії вражає: вона містить, починаючи від папірусів до електронних публікацій.

В даний час фонди Національної бібліотеки Фінляндії, до 1 серпня 2006 року називалися Університетською бібліотекою Хельсінкі (Helsingin yliopiston kirjasto), налічують близько 2,6 млн книг і періодичних видань, а також приблизно така ж кількість інших матеріалів (рукописів, карт, нотних видань, афіш, листівок). Особливу цінність представляють колекція карт А. Е. Адольф Ерік Норденшельд, бібліотека садиби Монрепо і автографи Яна Сібеліуса. Крім того, з 1982 року в бібліотеку надходять обов'язкові екземпляри всіх випущених в країні аудіозаписів, і на основі цих фондів тепер формується Національний архів музичних записів. Колекція музичної літератури і записів доповнюється, постійно збільшується колекцією музичних рукописів.

Найдавнішими екземплярами в зборах Національної бібліотеки Фінляндії є папіруси III ст. до н.е. Найстаріший пергамент датується

приблизно 1100 роком, а найбільш раннім твором друкарства в бібліотечній колекції є фрагменти Майнцської Псалтиря (*Psalterium Moguntinum*) (1457). А першою надрукованою спеціально для Фінляндії книгою став требник *Missale Aboense*, опублікований в Любеку в 1488 році.

З початком поширення сучасних комп'ютерних технологій коло обов'язків Національної бібліотеки Фінляндії помітно розширився. Бібліотека займається створенням електронних каталогів і електронних публікацій, причому завдяки єдиній бібліотечній системі, що об'єднує фінські наукові бібліотеки, читачам стало особливо зручно користуватися їх послугами і матеріалами. Користувачі навіть можуть отримати доступ до фондів зарубіжних бібліотек, а наукові співтовариства можуть набувати для спільного використання вчених електронні публікації в періодичних виданнях та довідкові матеріали.

Зараз в бібліотеці йде процес накопичення електронних публікацій, а також переведення друкованих фондів в цифровий формат, що дозволяє захистити оригінальний матеріал від зносу і зробити його доступним широкому загалу через Інтернет. Одним із завдань Національної бібліотеки є збереження письмової культурної спадщини Фінляндії, особливо гуманітарної літератури. У бібліотеці знаходиться збори літератури, опубліковані в Фінляндії або ж присвячені цій країні (колекція *Fennica*, або національна бібліографія).

В кінці 1990-х років почалося централізоване придбання наукових онлайн-журналів, що заклало основу для Національної електронної бібліотеки *FinELib* - об'єднання фінських бібліотек, університетів і наукових інститутів. Цей консорціум займається придбанням високоякісних фінських і міжнародних електронних ресурсів для наукових і освітніх цілей.

Крім того, Національна бібліотека є обслуговуючим центром всіх фінських бібліотек і надає послуги з підтримки бібліотечних баз даних різних університетів, а також публічних бібліотек.

У 2006 році Національна бібліотека почала збирати онлайн-матеріали, опубліковані у відкритих джерелах. У 2009 році бібліотека відкрила для публіки свій веб-архів. В онлайн-архіві бібліотеки - сотні мільйонів файлів.

Національна бібліотека є частиною Хельсінського університету.

Головна будівля бібліотеки побудована за проектом знаменитого архітектора Карла Людвіга Енгеля (Carl Ludvig Engel). Будівництво завершилося в 1845 р. Прибудова до головного корпусу іменується Ротондою і була зведена в 1902-1906 рр. за проектом Карла Густава Нюстрёма (Gustaf Nyström).

Головна неокласична будівля Національної бібліотеки Фінляндії (раніше - Університетської бібліотеки Хельсінкі) є одним з найвідоміших прикладів архітектури фінського ампіру (неокласицизму) і важливим зразком європейської публічної бібліотеки того часу. Однією з ключових завдань у ході розробки проекту був протипожежний захист, тому бібліотека не з'єднана з головною будівлею університету, а сам бібліотечний блок оточений листяними деревами. Всі зали та інші приміщення бібліотеки мають склепінні стелі.

Автором проекту головної будівлі бібліотеки виступив Карл Людвіг Енгель (Carl Ludvig Engel) (1778-1840) - уродженець Берліна, який отримав всесвітнє визнання завдяки своїй активній роботі в Фінляндії. Саме цей обдарований і плідний архітектор спроектував ансамбль Сенатської площі Хельсінкі і сформував цілісний класичний вигляд міста, відповідний новому столичному статусу. Цікаво, що з трьох запропонованих архітектором альтернативних креслень бібліотеки Микола I вибрав найбільш грандіозний.

Проектуючи фасад і прекрасні інтер'єри бібліотеки, Енгель оригінальним чином об'єднав елементи неокласичного стилю з відсиланнями до античності (римськими мотивами). Зовнішня і внутрішня архітектура будівлі будується на основі коринфського ордера.

Фасад бібліотеки нагадує по архітектурі класичний храм. Пілястри з колонами в точності відповідають за пропорціями головного будинку

університету, розташованому навпроти. Фасад прикрашають алегоричні скульптурні зображення, що символізують чотири факультети, що існували в Хельсінському університеті в той час: філософський, медичний, юридичний і теологічний. Автор рельєфів - Карл Магнус Мельгрєн (Carl Magnus Mellgren) (1806-1886).

Невеликий вестибюль при вході в бібліотеку може вважатися прикладом римського атріуму (критого портика), а два симетричних бібліотечних зали розташовані по боках від центрального купольного приміщення. Такий план першого поверху Енгель запозичив у терм Діоклетіана в Римі (архітектор був знайомий з кресленнями цих давньоримських купалень, виконаними легендарним Палладіо, творчість якого справила величезний вплив на Енгеля і багатьох інших представників ампіру).

Тут доречно зазначити, що терми в Стародавньому Римі не були просто лазнями: в цих купальнях також розміщувалися бібліотеки і колекції творів мистецтва. Таким чином, підхід Енгеля до відтворення структури античної бібліотеки можна вважати обґрунтованим, тим більше що в той час ще не було археологічних відомостей про власне бібліотеки античності. З тяжінням до римських мотивів може бути пов'язано і використання коринфського ордеру: цей ордер завжди асоціювався саме з римською традицією, так що Енгель за всіма параметрами створював зразок римської будівлі.

Просторі зали бібліотеки з'єднані один з одним. Центральна вісь веде з вулиці прямо в серце бібліотеки - Купольний зал (Kupolisali) і продовжується в Ротонді. Великий Купольний зал має поперечний циліндричний звід і обрамлений галереями з колонами.

Приміщення пов'язане з двома бічними залами, південним і північним (Eteläsali і Pohjoissali), які сьогодні служать читальними залами.

Ці зали аналогічні Купольному за формою, але мають менший розмір. Підтримуючі галереї колони облицьовані штучним мармуром. В оформленні кожного залу використана власна кольорова гамма. Розписи на стелях бібліотечних залів були виконані в 1881 році.

Три згаданих бібліотечні зали є унікальним комплексом приміщень в історії фінської архітектури. Енгель створив своєрідний академічний храм, присвячений дослідженням і науці. Цей піднесений статус додатково підкреслюється тим, що вхід в бібліотеку розташований прямо навпроти головного входу до кафедрального собору Хельсінкі. Таким чином, будівля бібліотеки стала невід'ємною частиною загального ансамблю Сенатської площі з її чіткою політичною ідеєю: архітектурними засобами підкреслювати політичний зв'язок з Росією (Санкт-Петербургом).

Спочатку в бібліотечних залах не було меблів: тільки книжкові полиці вздовж стін. У ХІХ столітті зали прикрашали різні твори мистецтва і гіпсові зліпки з давньогрецьких і давньоримських статуй.

Класичні розписи в одній з люнетту Північного залу в 1904 році замінило велике полотно «Золотий вік» пензля фінського художника-символіста Магнуса Енкеля (Magnus Enckell), відомого своїми фресками в кафедральному соборі Тампере.

У 1902 році почалися роботи по розширенню комплексу бібліотеки, і в 1906-1907 рр. додаткова будівля вже була введена в експлуатацію.

Ця напівкругла 6-поверхова «книжкова вежа», що отримала назву Ротонда, була побудована за проектом фінського архітектора Карла Густава Нюстрёма (Gustaf Nyström) (1856-1917) - автора таких будівель в Хельсінкі, як Старий ринок, Музей дизайну, Інститут фізіології, колишня митниця в районі Катаянокка, а також будівель Міського ринку Турку і Художнього музею в Турку.

При будівництві особливу увагу, зрозуміло, приділялася протипожежним аспектам. У зв'язку з цим каркас будівлі виконаний зі сталі і залізобетону.

На ті часи це була дуже сучасна будівля, перша споруда такого роду в Фінляндії. Сходи були зроблені із залізобетону, віконні рами і несуча конструкція ефектним скляним дахом - з заліза, а вікна - з армованого скла.

Усередині Ротонди влаштовані радіально розташовані книжкові полиці, що вміщують близько 200 тис. томів.

Архітектор Густав Нюстрём дуже вдало розташував Ротонду за старим корпусом Енгеля. Вона гармонійно вписалася в ансамбль, хоча всі деталі декору виконані в характерному стилі початку ХХ століття - ар-нуво (модерн).

Зовні пілястри Ротонди прикрашені рельєфами роботи знаменитого фінського скульптора Вальтера Рунеберга (Walter Magnus Runeberg) (1838-1920) - алегоріями різних наук (Історії, Філософії, Юриспруденції, образотворчих мистецтв, Фізики, Медицини, Теології, Астрономії і ін.).

Ще однією частиною бібліотечного комплексу є будівля «Фабіану» (Fabiania), яка отримала назву через своє розташування на вулиці Fabianinkatu. Будувалося воно в три етапи. Центральна частина була побудована в 1844-46 рр. для університетських факультетів хімії та анатомії за проектом архітектора Яна Віік (Jean Wiik), наступника Енгеля. Архітектор створив будинок в строгих симетричних класичних формах. Більш цікаві з архітектурної точки зору бічні частини, зведені дещо пізніше за проектом Густава Нюстрёма. Вони мають більш ошатні і деталізовані фасади. Перше крило, з боку вулиці Kirkkokatu, було побудовано в 1888-90 рр. і призначалося для анатомічного факультету, а друге, що виходить на Yliopistonkatu, - в 1895-97 рр. для фармацевтичного факультету.

Бібліотека зайняла корпус Fabiania лише в 1998 році, коли його звільнили університетські факультети.

У 1995-2001 рр. Фабіану і Ротонда були відреставровані. Крім того, за проектом архітектурного бюро Laiho-Pulkkinen-Raunio був споруджений підземний перехід, який з'єднав обидві будівлі. У 2001 році також було завершено будівництво нового великого книгосховища, що отримало назву «Книжкова печера» (Kirjaluola). Воно являє собою підземний бункер, вирубаний в скелястому ґрунті під бібліотекою на глибині 18 метрів. Саме там тепер зберігається основна маса бібліотечної колекції.

У 2001 році був оновлений бібліотечний сквер. З боку вулиці Unioninkatu як і раніше знаходиться оригінальна металева огорожа і старі дерева. У південної стіни бібліотечної будівлі в сквері встановлено бронзовий бюст Олександра I з лавровим вінком на голові, виконаний в 1814 році видатним російським скульптором Іваном Мартосом (1754-1835). Спочатку бюст призначався для університету Турку, пізніше перебував в актовому залі університету Хельсінкі, а в 1950-х роках перекочував в цей бібліотечний садок.

Поруч знаходиться привезений в 1988 році з Выборга меморіальний камінь, присвячений колекціонерові книг Матті Похто[35].

2.2. Характеристика нової бібліотеки Хельсінкі

Нова бібліотека Хельсінкі Oodi, була відкрита 6 грудня 2018р. У місті, де живуть близько 650 тисяч осіб, знаходяться 37 бібліотек, в яких щорічно видають читачам майже 9 млн книг. При цьому активними вважаються майже 240 тисяч читачів. Вражаюча статистика, і вона органічно співвідноситься із загальною по країні. З 5,5 млн які живуть в Фінляндії, 1,9 млн чоловік мають читацькі квитки, до послуг яких 853 бібліотеки з 35 млн одиниць зберігання.

Бібліотеки в Суомі є своєрідними будинками культури. Тут можна подивитися художню виставку, взяти участь в майстер-класі, послухати лекцію, почитати книгу, погортати журнал, посидіти біля комп'ютера, випити чашку кави. Крім книг, додому можна взяти відео з останнім фільмом і навіть такі незвичайні речі, як лижі або дріль, все це безкоштовно.

Історію бібліотеки можна прослідкувати протягом 20 років. Але що стосується культури, то її ніколи не буває занадто багато. Тому ідея, висунута 20 років тому тодішнім міністром культури Фінляндії Класом Андерссоном, застрягла в умах влади і громадян, і в 2013 році оголосили конкурс на будівництво Центральної бібліотеки Хельсінкі. У конкурсі за право побудувати бібліотеку до 100-річчя незалежності Фінляндії взяли участь 544 проекти. Після другого етапу залишилися шість претендентів. Виграло архітектурне бюро ALA-arkkitehdit, відоме своїми проектами, виконаними не тільки в Фінляндії, але і за кордоном.

Якою бути бібліотеці, вирішував народ. На всенародне голосування було винесено не тільки назва, а й те, що хотіли б мати жителі Хельсінкі в своїй новій Центральній бібліотеці. В результаті із 1600 надісланих варіантів перемогла назва Oodi - Ода, а внутрішні приміщення вирішили розділити на кілька зон. На підземному поверсі розташувалася логістична зона; на першому - кінозал і простір для масових заходів; на другому - кімнати для проведення

майстер-класів, студії та простір для роботи з різними інструментами; на третьому - безпосередньо бібліотека.

Об'єднання зон за функціями - завдання легко вирішуване, чого не скажеш про створення єдиного, що проглядається наскрізь простору, що не розділений зсередини несучими стінами. Приміщення Оди розташовується на трьох, незалежних один від одного, поверхах, побудованих під незвичайною, згинається в формі моста конструкцією будівлі, всередині неї і над нею. Мостоподібний каркас складається із сталевих балок і ферм, прольоти яких мають довжину понад 100 метрів. Сталеві дуги моста, що простягнувся від одного торця будівлі до іншого, укріплені масивною залізобетонною плитою. За допомогою цього інженерного рішення було створено внутрішнє приміщення без опорних колон, що дозволяє при необхідності його трансформувати.

Загальна площа всіх трьох поверхів становить 17 тисяч квадратних метрів. На кожному поверсі понад 5 тисяч квадратних метрів.

Перший день роботи бібліотеки - 6 грудня, День незалежності Фінляндії. Зовні будівельна техніка: ще не закінчена облицюванням складного фасаду панелями. Всередині - зосереджена метушня.

Фінські ЗМІ останні місяці мало не щодня розповідали як йде будівництво, а всі рекламні банери в центрі столиці нагадують про відкриття. Так вони звітують перед платниками податків, як витрачені їхні гроші, і запрошують жителів Хельсінкі відвідати «Оду». Гроші, чималі, 98 млн євро, 30 з яких виділені державою, решта з бюджету муніципалітету. Тобто бібліотека «Ода» воістину народна бібліотека: побудована з урахуванням побажань народу і на податки, які вони сплачують державі.

Піднявшись з першого поверху (де кафе, кінотеатр, лекційний зал і різні креативні майданчика) на другий, ви опинитеся на «горищі». У всякому разі, зовні другий поверх дуже нагадує місце, де можна посидіти в тиші і зайнятися якоюсь справою. Тут розташовані робочі майстерні, студії, кухня, де можна проводити кулінарні уроки, відеостудія, ігрова кімната, 3-D-принтери, лазерні

різаки, куточки, де можна посидіти за комп'ютером тощо. І все безкоштовно, треба тільки бути жителем Хельсінкі і заздалегідь зарезервувати час на сайті. Охочих скористатися лазерним принтером та іншими благами цивілізації, багато.

Третій поверх - «Книжкове небо». Тут дійсно, як на небі. По-перше, досить високо від землі, по-друге, завдяки величезним скляним вікнам і повній відсутності перегородок начебто підносишся над міським пейзажем. По периметру поверху розставлені крісла: сиди собі з журналом та спостерігай за міським життям.

Таких місць, вдало розташованих між книжковими стелажми, багато: і затишні зони відпочинку з м'якими диванами, і довгі дерев'яні сходи, і індивідуальні крісла. Обстановка дуже дружелюбна, а завдяки великому відкритому простору, тут можна бути з усіма і в той же час окремо від усіх

Частина бібліотеки призначена спеціально для дітей. В дитячому просторі є не тільки дитячі книжки, але навіть є місце, де вголос читають казки.

Бібліотека призначена абсолютно для всіх, без винятку, про що написано на гвинтових сходах, що пронизує будівлю. Можна піднятися на поверхи і на ескалаторі. У бібліотеці забороняється тільки спати і заважати іншим людям.

HelMet (Helsinki Metropolitan Area Libraries) - це єдина мережа муніципальних бібліотек столичного регіону Фінляндії (Хельсінкі, Еспоо, Кауніайнен і Вантаа). У систему входить 63 бібліотеки, 3,4 мільйона книг та інших матеріалів, 900 співробітників, готових допомогти.

Фонд нової бібліотеки Хельсінкі становить 100 тисяч книг на 17 мовах, в тому числі російською. Одну третину придбали спеціально для «Оди», дві третини - з фондів інших бібліотек. Якщо врахувати, що в день тут прогнозується 10 тисяч відвідувачів, то це не багато. Але не варто забувати, що «Ода» входить до бібліотечної системи Helmet, яка охоплює міста Хельсінкі, Еспоо, Вантаа і Кауніайнен. Маючи картку Helmet, можна взяти і повернути книгу в будь-яку з бібліотек вищевказаних міст.

Тепер живущим на периферії, а працюючим в центрі дуже зручно після роботи здати прочитану і взяти нову книгу в бібліотеці «Ода». Адже вона розташована практично в двох кроках від транспортного вузла - поруч із залізничним вокзалом, автобусною станцією, метро, проспектом Маннергейма, площею Кампі. Бібліотечні книги видаються на руки на 4 тижні. Звичайно, їх можна продовжити, але вже якщо не встигли: сума щоденного штрафу становить 20 центів. Один виняток: дитячі книги від цього штрафу звільнені[48].

Висновки до розділу 2

Національна бібліотека (НБ) установа, від стану якої значною мірою залежить рівень бібліотечно-інформаційного обслуговування в державі. Вона є невід'ємною частиною життя країни і нації, забезпечуючи потреби людини в отриманні і примноженні знань, культурному і інтелектуальному розвитку. Ні один з видів бібліотек світу не виділяється таким розмаїттям обсягів, типів зібрань, різновидів нових надходжень, функцій та послуг, як національні бібліотеки.

В останні десятиріччя НБ перетворились у науково-інформаційні центри з широким використанням новітньої техніки, галузевими і багатогалузевими інформаційними центрами, що значно підвищують якість інформаційного обслуговування суспільства в цілому.

Національна бібліотека Фінляндії, до 2006 року: Бібліотека Хельсінського університету – найстаріша й найважливіша наукова бібліотека Фінляндії. Водночас виконує функції університетської та національної бібліотеки. Бібліотека має цінну колекцію літератури зі славістики (450 000 томів), яка була зібрана ще за часів російського царизму, коли Хельсінська бібліотека мала право обов'язкового примірника всіх публікацій Російської імперії.

Головний корпус бібліотеки, витриманий в класицистичному стилі, був спроектований німецьким архітектором Карлом Людвігом Енгелем й споруджений в 1840-1846 роках. Бібліотека розташована в центрі міста, безпосередньо навпроти головного корпусу Хельсінського університету.

Нова бібліотека Oodi повинна стати будинком книги і джерелом знань для жителів і гостей Хельсінкі. Саме це постаралися підкреслити організатори урочистостей, пов'язаних з відкриттям Oodi на початку грудня 2018 року. Крім того, сама будівля бібліотеки повинна стати ще однією визначною пам'яткою фінської столиці: в архітектурі Oodi перегукуються сучасні тенденції і класичні традиції фінського дерев'яного зодчества.

Будівництво почалося в 2012 році, роботами керувало архітектурне бюро ALA Architects. В цілому було витрачено близько 100 мільйонів євро (третину витрат оплатило місто, решту суми виділила держава).

На першому поверсі бібліотеки немає книг. Тут до послуг відвідувачів є кінотеатр, зали для лекцій і масових заходів, і навіть ресторан.

На другому поверсі бібліотечного фонду теж немає. Там, створені гігантські майстерні, обладнані комп'ютерною та копіювальною технікою з новітнім програмним забезпеченням, 3D-принтерами, швейними машинками, всілякими електроінструментами, скористатися якими може кожен в своїх особистих потребах. Тут же розташовані студії звуко- та відеозапису, ігрові кімнати та інші студії за інтересами, які обладнані надсучасною технікою і пристроями, якими теж можна користуватися абсолютно безкоштовно.

На третьому поверсі сучасної бібліотеки є читальний зал з унікальним книжковим фондом, в якому зібрані книги і періодичні видання на 17 мовах світу. А ще там ростуть справжні дерева, в діжках, звичайно ж, але це дуже оригінально виглядає і створює особливу чарівність.

З огляду на щоденну відвідуваність до 10 тисяч осіб, (а в перші дні після відкриття в рази більше) прийом, сортування і доставка книг в потрібну секцію читального залу повністю модернізована - це роблять п'ять роботів.

Тут же працює окрема дитяча кімната, інфопункт, приміщення для прийому старих книг. Частина приміщень буде здаватися під студії і офіси.

Родзинкою будівлі став панорамний майданчик, з якого в гарну погоду можна буде помилуватися романтичними видами парку Тееленлахті і центральною частиною міста.

Бібліотека працює без вихідних з раннього ранку до пізнього вечора. За прогнозами, Oodi буде щорічно відвідувати до 2,5 мільйона чоловік.

Розділ 3. Тенденції та перспективи розвитку бібліотечної справи Фінляндії

3.1. Основні підходи до створення електронних бібліотек

Якісні зміни в розвитку сучасних інформаційних технологій і засобів отримання, обробки, передачі та накопичення інформації різного роду призвели до необхідності пошуку нових підходів і рішень проблем створення сховищ інформаційних ресурсів, їх організації, засобів і способів доступу до них користувачів. В узагальненому вигляді такі підходи стали трактувати як створення «цифрових» або «електронних» бібліотек, розвиток яких почався в кінці ХХ ст.

Електронні бібліотеки (ЕБ) представляють собою форми складних розподілених інформаційних систем, що надають нові можливості роботи з неоднорідною інформацією, і розглядаються як основа створення глобального розподіленого сховища знань.

За визначенням Я. Л. Шрайберга, електронна бібліотека - це локальні або розподілені електронні ресурси, об'єднані спільною ідеологією структуризації і доступу. А.Б. Антопольский визначає електронну бібліотеку як інформаційну систему, що дозволяє надійно зберігати і ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів (текстових, образотворчих, звукових, відео, тощо), локалізованих в самій системі, а також доступних через телекомунікаційні мережі.

У роботах американського дослідника Р. Graham (Rutgers University) під поняттям електронної бібліотеки мається на увазі база даних, що містить цифрові інформаційні об'єкти в різних форматах, що надає безпосередній доступ спільноті користувачів і володіє додатковими характеристиками.

Т.В. Єршова і Ю.Є. Хохлов з цілого ряду існуючих дефініцій, в тій чи іншій мірі відображають сутність феномена ЕБ, пропонують наступну: «Електронна бібліотека - це розподілена інформаційна система, що дозволяє надійно зберігати і ефективно використовувати різноманітні колекції

електронних документів (текст, графіка, аудіо, відео і ін.), доступні в зручному для користувача вигляді через глобальні мережі передачі даних».

Проаналізувавши різні визначення електронних бібліотек вітчизняних та зарубіжних фахівців ми дотримуємося визначення В. Армса. Вільям Армс, відомий американський вчений у галузі електронної інформації та автор першої перекладної книги по електронним бібліотекам, дає наступне визначення: «Електронна бібліотека - це керована колекція інформації, що зберігається в цифрових форматах і доступна по мережі в сукупності з відповідними сервісами».

Як синоніми терміна «електронна бібліотека» вживаються вираження «цифрова бібліотека» і «віртуальна бібліотека».

ЕБ містять різні колекції інформації для використання великою кількістю користувачів, і їх обсяги можуть бути самими різними.

Створення електронних бібліотек і відповідних інформаційних інфраструктур активно здійснюється в усьому світі.

Перші наукові роботи, в яких була передбачена поява електронних бібліотек і описані їх загальні принципи, належать американським вченим В. Бушу (V. Bush) і Дж. С. Р. Ліклідеру (J. C. R. Licklider).

У липні 1945 р. В. Буш, в той час директор Американського агентства наукових досліджень і розробок, опублікував статтю під заголовком «Як ми можемо думати», в якій демонструвалися потенційні можливості, які нова технологія може надати вченим для збору, зберігання, пошуку і обробки інформації. В. Буш запропонував у зазначеній статті концепцію інформаційної системи «Метех», яка базувалася на використанні зображень для зберігання інформації і в певному сенсі передбачила подальший винахід і впровадження мікрофільмів і мікрофіш. У статті був чітко продемонстрований зв'язок між інформацією і науковими дослідженнями, а також прихований потенціал нових технологій.

В опублікованій в 1965 р. книзі «Бібліотеки в майбутньому» Дж. С. Р. Ліклідер перераховував дослідження і розробки, необхідні для того, щоб створити істинно дружню по відношенню до користувача ЕБ.

Дж. Ліклідер був співробітником Массачусетського технологічного інституту і вивчав вплив цифрових обчислень на майбутнє бібліотек. В той час обчислення з поділом часу існували лише в наукових лабораторіях, комп'ютерна пам'ять коштувала 1 долар за 1 байт, проте він зробив спробу передбачити, як будуть виглядати електронні бібліотеки через 30 років, в 1994 році. В основних рисах його пророкування чудово підтвердилося.

Використання комп'ютерів для зберігання і обробки бібліотечної інформації почалося з 60-х років ХХ століття. Одним з перших успішних прикладів було створення (в кінці 60-х рр.) в Бібліотеці Конгресу США формату MARC (Machine-Readable Cataloging) для створення і ведення машиночитних каталогів. Його використання в Центрі комп'ютерних онлайн-бібліотек (Online Computer Library Center, OCLC) дало можливість надати доступ до каталожних записів багатьом бібліотекам, що дозволило їм заощадити значні кошти.

У 1970 р. в бібліотеках США з'явилися перші електронні каталоги.

Поява першої електронної бібліотеки відноситься до 1971 р. коли Майкл Харт, в той час аспірант Іллінойського університету (США) в лабораторії дослідження матеріалів започаткував проект «Гутенберг», метою якого була оцифровка книг, спочатку класичної англійської літератури. М. Харт назвав свою ініціативу «Проект Гутенберг» на честь знаменитого першодрукаря.

Поступово проект розширювався, до нього приєднувалося все більше учасників. До 1989 р. тексти книг набиралися вручну, потім стали використовуватися сканери і програми розпізнавання текстів. «Проект Гутенберг» існує і до цього дня у вигляді некомерційної електронної бібліотеки.

В даний час проект «Гутенберг» налічує понад 53 тис. книг на 60 мовах, які розділені на три частини: «легка», «складна» література і довідники.

Формування ЕБ в сучасному сенсі відноситься до кінця 80-х рр. минулого століття, коли стали створюватися перші електронні бібліотеки наукових журналів (проекти «Mercury», CORE, «Tulip» з 1987-1993 рр .; «JSTORE» з 1995 р .; «High Wire Press» з 1995 р, та ін.).

Онлайновий доступ до електронних каталогів найбільших зарубіжних бібліотек був відкритий на зламі 1980-1990 рр., коли стали доступні каталоги Бібліотеки Конгресу США, Гарвардського університету, Національної бібліотеки Франції і ряду інших. Однак процедура пошуку з використанням технологій того часу була досить складна і вимагала неабиякого терпіння та попередньої підготовки.

У 1990-і рр. в США і країнах Європи починають активно розроблятися програми розвитку електронних бібліотек.

Зазвичай такі роботи починалися з виконання проектів невеликими групами фахівців, але протягом кількох років вони набували статус національних програм та міжнародних проектів.

«Прикладами можуть служити проект створення ЕБ для країн «великої сімки», програми «DLI» в США і «eLib» в Великобританії. В Японії ведуться роботи по реалізації проекту «Електронні бібліотеки 21 століття». У Німеччині створюється електронна бібліотека «Global-Info». Зазначені проекти мають істотну державну фінансову підтримку. До вирішення проблеми створення ЕБ в цих країнах активно залучаються різні інвестиції, в тому числі засоби різних фондів, зацікавлених приватних компаній, благодійних організацій».

У 1992 р. Конференція Національного наукового фонду США поклала початок використання самого поняття «цифрова бібліотека» в сучасному контексті.

З середини 90-х років багато наукових журналів стали видаватися тільки в електронній формі. Це виявилось не тільки економічніше, але і ефективніше.

В цей же час багато друкованих періодичних видань широкого профілю (журнали, газети, бюлетені тощо) стали створювати свої електронні версії,

включаючи оцифровані архіви колишніх випусків, і надавати до них платний чи частіше безкоштовний доступ через Інтернет.

Крім того, великі бібліотеки та музеї приступили до оцифрування що зберігаються у них матеріалів, перш за все рідкісних, старовинних і знаходяться під загрозою фізичного руйнування, щоб зберегти їх для майбутнього і зробити загальнодоступними. Прикладами проектів такого роду можуть служити програми «American Memory» (з 1989 року по теперішній час) і «National Digital Library» (с 1990 року, в 1998 році перетворена в єдину міжвідомчу програму - «Digital Libraries Initiative – Phase 2»), метою яких є переведення в електронну форму матеріалів, які є значущими для історії і культури США.

В Європі стимулом для розвитку програм по ЕБ послужила опублікована в 1994 р. доповідь «Європа і глобальне інформаційне суспільство», підготовлена експертною групою високого рівня по інформаційному суспільстві під керівництвом М. Бангеманна, відома як «Доповідь Бангеманна». У ній містився набір рекомендацій для європейських країн по впровадженню інформаційних і комунікаційних технологій в користь широкому колу. Відразу ж після виходу цієї Доповіді в Європі почалася підготовка національних програм побудови інформаційного суспільства та електронних бібліотек.

В середині 1990-х рр. в США, Японії і в Західній Європі вперше з'явилися національні проекти зі створення ЕБ.

В Україні створення ЕБ ще не має рангу окремих проектів, а здійснюється бібліотеками в поточному режимі. Серед них – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського, Наукова бібліотека Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя. Названі бібліотеки сформували значні фонди електронних

документів (ЕД) з відповідним пошуковим апаратом як частину документально-інформаційних ресурсів своїх бібліотек.

Фонд ЕД НБУВ, а власне ЕБ, є універсальне за видовим і тематичним складом зібрання комп'ютерних версій публікацій. Його призначення — архівне зберігання ЕД та підтримка онлайн-доступу до повних текстів публікацій. Інформаційно-ресурсними складовими Фонду є книги, надані авторами; статті з періодичних видань, отримані від редакцій журналів; автореферати дисертацій, захищених в Україні з 1998 року; публікації з бібліотечної справи та інформаційної діяльності; твори класиків української літератури (Івана Котляревського, Тараса Шевченка та ін.); електронні копії раритетів НБУВ. Комплектується фонд електронних документів за рахунок надходжень від інтелектуальних власників публікацій, загальнодоступних Інтернет-документів, матеріалів, отриманих при скануванні історико-культурних фондів бібліотек. Щомісячний обсяг його поповнень становить 300–500 документів. Для роботи з фондом ЕД, який налічує понад 20 тис. файлів загальним обсягом понад 2 GB, використовується пошукова система – пакет прикладних програм CDC/ISIS (ЮНЕСКО), доповнений спеціальною компонентою WWW-IRBIS (ДПНТБ Росії). Щорічно сайт НБУВ відвідують в середньому 140 тис. користувачів.

Крім книгозбірень, роботи зі створення ЕБ проводить Державний комітет архівів України, на сайті якого започаткована ЕБ архівної системи: комп'ютерні версії періодичних видань «Архіви України» (з 1999 р.) та «Вісник Держкомархіву» (з 2000 р.), підручники, фахові словники, БД, електронні тексти з різних питань діяльності архівів тощо.

В 90-х роках ХХ ст. роботи зі створення в нашій державі електронних зібрань інформації, незважаючи на певні отримані результати, не мали належної системності й не забезпечували комплексного вирішення завдань організаційного та правового характеру. Принципово важливо вже на початковій стадії вирішення комплексу питань створення ЕБ застосувати методологію системного підходу, яка базується на відомому законі

взаємозв'язку та взаємозумовленості явищ і потребує аналізу досліджуваних явищ та об'єктів не лише як самостійних систем, а й як підсистем певної більшої системи.

З цього ж часу бібліотеки світу стали поступово переходити на використання для доступу до своїх каталогів веб-технологій, що дозволило збагатити електронні каталоги бібліотек багатьма корисними властивостями, підвищити їх технічну стійкість і ступінь дружності по відношенню до користувача.

У 1995 р. Європейська комісія висуває створення електронних бібліотек в число пріоритетів загальноєвропейської політики.

В цьому ж році в ряді країн (Англія, Німеччина, Угорщина) були впроваджені пілотні національні системи електронізації бібліотечної інформаційної діяльності. В даний час відомі великі відкриті національні проекти: «Пам'ять Америки», «Пам'ять Іспанії», «Global Info» (Німеччина), «Gallica» (Франція), «Ранеберг» (Швеція), Датська електронна науково-дослідна бібліотека (DEF), «FinLib» (Фінляндія) та ін.

В даний час електронні національні бібліотеки існують у всіх розвинених країнах. «Найбільшу активність в організації електронних бібліотек виявляють бібліотеки та інформаційні центри США. Серед найпомітніших проектів - створена в 1995 р. Національна федерація електронних бібліотек, об'єднала 15 найбільших університетських бібліотек, а також Національна електронна бібліотека та «Пам'ять Америки», здійснювані Бібліотекою Конгресу США».

У 1997 р. був опублікований стратегічний план розвитку Бібліотеки Конгресу США, однією із складових частин якого був проект Національної цифрової бібліотеки. Цей проект на першому етапі розроблявся як забезпечення віддаленого доступу до мультимедійних фондів в Бібліотеці Конгресу та інших фондосховищах країни.

Одним з найбільш представницьких міжнародних проєктів, спрямованих на створення електронних бібліотек, став проєкт «Bibliotheca Universalis». Його мета - організація глобальної мережі електронних бібліотек.

Це був один з одинадцяти проєктів, здійснюваних під егідою країн «Великої сімки». У проєкті, розпочатому у 1995 році, брали участь: від Франції - Міністерство культури і Національна бібліотека, Японії - Національна бібліотека, США - Бібліотека Конгресу, Великобританії - Британська бібліотека, Німеччини - Німецька бібліотека, Канади - Національна бібліотека, Італії - Державна бібліотека .

У Росії роботи в області створення ЕБ ведуться з 1994 р, в Білорусі - з 1996 р., на Україні - з 1998 р.

У зв'язку із входженням суспільства в цифрову еру, коли документальний ресурс та відповідний науково-довідковий апарат активно інтегрується як в український інформаційний простір, так і в світову мережу. Ці реалії сучасного цифрового світу уможливили реалізацію ідеї створення інтегрованого ресурсу «електронної україніки» - зведеного бібліографічного та цифрового ресурсу усієї документальної спадщини України з організацією доступу до науково-довідкових, бібліографічних та текстових ресурсів документів, репрезентації ресурсів оригіналів у цифровому вигляді з широкими можливостями репрезентації на сайтах бібліотек та архівів, наукових установ у глобальній світовій мережі.

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського ініціювала та розпочала створення такого ресурсу «Електронна бібліотека «Україніка»» основними завданнями якої є:

- надання широкій громадськості доступу до документів державно-національного змісту;
- забезпечення користувачам єдиної точки входу для пошуку різноманітних за видами і тематичної спрямованості ресурсів україніки; збирання та архівування мережевих електронних

ресурсів україніки (у першу чергу електронних версій книг та періодичних видань);

- забезпечення збереження рідкісних бібліотечних та архівних фондів україніки в електронному вигляді;
- створення на базі ресурсів електронної бібліотеки персональних, тематичних та проблемно-орієнтованих електронних колекцій;
- популяризація української мови і культури, поширення української літератури для україномовних зарубіжних користувачів;
- створення можливості використання фондів електронної бібліотеки у наукових дослідженнях, в освітніх процесах, а також з метою популяризації іміджу України у світі.

Електронна бібліотека має на меті акумулювати у цифровому форматі твори всіма мовами, незалежно від місця видання, про український народ, де б і коли б він не жив, про територію України та про всі народи, які жили або живуть на цій території. Що дасть змогу представити користувачам електронної бібліотеки знання про Україну, її народ, його історію, традиції та культуру, розбудовану політичну націю, сформовану нею державу; матеріали про природне, географічне середовище, демографічний, економічний, соціальний, освітній, науковий потенціал України, здобутки української нації, її місце у світовому цивілізаційному розвитку.

Принциповим в організації ресурсів електронної бібліотеки є впровадження єдиної системи організації знань на основі наукового довідково-пошукового апарату. Основні поняття представленої галузі знань супроводжуються іконографічною та довідково-енциклопедичною інформацією, що дає змогу визначити для кожного ресурсу його тематичні, територіальні, часові та інтелектуальні атрибути. Все це створює для дослідників умови ефективного пошуку джерел наукової інформації.

Електронна бібліотека «Культура України» створена за ініціативою Національної парламентської бібліотеки України у листопаді 2010 року. До

складу електронної бібліотеки включаються ресурси, що фізично зберігаються у фондах бібліотек, музеїв та інших закладів культури та ті, що надані авторами за договором на право використання об'єкта авторських прав. Фонд електронної бібліотеки складається з 4-х основних колекцій: Культурологія, Мистецтво, Етнографія, Заклади культури, які в свою чергу містять підколекції.

Таким чином, технології електронних (цифрових) - бібліотек стали інтенсивно впроваджуватися в бібліотечну і видавничу середу. В даний час електронні бібліотеки існують в більшості країн світу.

Види електронних бібліотек

У мережі Інтернет розміщено сотні електронних бібліотек, що представляють найрізноманітніші тексти. Електронні бібліотеки поділяють на:

- аматорські (відкриті) і професійні;
- універсальні і галузеві;
- спеціалізовані.

Тексти в аматорські (відкриті) ЕБ надходять одним з наступних шляхів: копіюються з інших сайтів; надсилаються добровольцями, які не завжди є авторами надісланих творів; здійснюється спеціальне сканування і розпізнавання текстів; тексти приходять від видавництва або від авторів.

Основними перевагами таких ЕБ є їх колосальні обсяги текстів і безкоштовність користування. У цих бібліотеках зазвичай досить повно відображені розважальні жанри (фантастика, детективи тощо).

Однак якість текстів у відкритих бібліотеках, як правило, невисока через спотворення вихідних текстів, що виникає при скануванні і розпізнаванні паперових джерел і недостатньою редакторською роботою або її повної відсутності.

Значна частина творів, представлених в них, не може бути використана в науковій роботі і бібліографічних довідках, так як електронні копії

найчастіше не відповідають друкованому джерелу, рясні орфографічними помилками, не мають бібліографічного опису тощо.

При всій безсумнівній суспільній значимості аматорські проекти мають ряд суттєвих недоліків в порівнянні з професійними ЕБ:

- стихійність формування фондів, неясність принципів відбору;
- хаотичність і неповнота зборів;
- недостатня текстологічна база: довільні джерела публікацій, друкарські помилки, відсутність необхідної бібліографічної інформації; відсутність довідково-коментаторського апарату;
- технологічна примітивність: «слабка» розмітка документів (текст ASCII або простий HTML), мінімальна кількість сервісів для читачів;
- у багатьох аматорських ЕБ порушуються авторські права.

Тому, хоча аматорські ЕБ виконують загальнокультурну функцію, виступаючи як зручне джерело текстів в електронній формі, однак повноцінно використовувати ці ЕБ в наукових і освітніх цілях, як правило, неможливо.

Професійні ЕБ створюються фахівцями високої кваліфікації в областях інформаційно-бібліотечного обслуговування та інформаційних технологій. Найчастіше це наукові або освітні ресурси, їм притаманні всі переваги традиційних бібліотек: професійне комплектування фонду; організація та ведення довідково-бібліографічного апарату; висока якість представлених в бібліотеці електронних текстів, повністю збігаються з їх друкованою версією; наявність необхідних сервісів для читачів, висока якість бібліотечних послуг.

В універсальних ЕБ представлені книги та інші джерела інформації всіх жанрів літератури - від художньої, наукової і освітньої до пізнавальної та розважальної. Електронні бібліотеки Максима Мошкова і «Беларуская палічка» є універсальними ЕБ.

Фонди галузевих ЕБ містять джерела по певній галузі знання.

Спеціалізовані ЕБ складаються відповідно інтересам їх творців. До такого роду бібліотекам можна віднести інтернет-бібліотеку А. Комарова, в якій зібрані твори російської класичної літератури.

Названі види ЕБ по їх доступності поділяються на платні і безкоштовні. У співвідношенні платного і безкоштовного доступу до ЕБ фахівці констатують тенденцію надання безкоштовного доступу до інформації неспеціалізованого типу або до такої інформації, яка розглядається в якості національної культурної спадщини (під обидві категорії підпадають, наприклад, популярні видання творів класичної літератури).

Інформація ж, яка необхідна для проведення наукових досліджень або бізнесу, часто виявляється платною.

Інший параметр, що впливає на комерційну цінність інформації, - її повнота: колекції, що складаються з розрізнених документів, найчастіше бувають безкоштовними, доступ до повних зібрань інформації по темі вимагає оплати. Передбачається, що подальший розвиток ЕБ піде шляхом поєднання некомерційного та комерційного підходів: базові інформаційні ресурси будуть безкоштовними, більш повні будуть продаватися.

Певну роль в доступності інформації грає і та обставина, хто є її виробником. Приватні постачальники інформації, діючи за законами ринку, швидше за все, будуть її продавати. Бібліотеки, які здавна розглядаються як громадські служби, безумовно, основну частину інформації надаватимуть безкоштовно.

Результати науково-технічної діяльності відображаються в документованій інформації, оформляються у вигляді наукових повідомлень, статей, монографій тощо.

Ефективні наукові дослідження сьогодні немислимі без сучасного інформаційного забезпечення. Це передбачає широкий доступ учених до світової наукової інформації і перш за все до провідних наукових журналів.

Інформаційне забезпечення є основою високого творчого потенціалу вчених, ознайомлення їх з новими ідеями і тенденціями в світовій науці, розвитку взаємовигідного міжнародного наукового співробітництва.

Як показує світовий досвід, в сфері науково-технічної інформації магістральний шлях науки пролягає через електронні, в першу чергу - наукові електронні бібліотеки (НЕП).

Метою НЕП є агрегація і організація доступу до сучасного знання, представленому науковими публікаціями (статтями в періодичних виданнях, монографіями, препринт, дисертаціями та авторефератами до них тощо) в електронному вигляді.

Автореферат дисертації - це один з основних документів, без якого автор дисертаційної роботи не може бути допущений до її публічного захисту, за результатами якої йому присуджується вчений ступінь.

Опублікування автореферату дає можливість отримати до моменту публічного захисту дисертації відгуки від провідних фахівців даної галузі науки. Він є самостійною науковою публікацією по темі дисертації, в якій досить повно, концентровано відображено зміст дисертації, і для багатьох фахівців, учасників публічного захисту, замінює саму дисертацію.

Основним інструментом забезпечення широкої доступності до цих документів в даний час є технології електронних бібліотек.

Створення електронних бібліотек авторефератів - це активно розвивається напрямок в інформаційній та бібліотечній діяльності, такі бібліотеки існують в ряді країн, для їх розвитку застосовуються самі передові технології. Електронні бібліотеки авторефератів відносяться до числа наукових електронних бібліотек.

Однак внаслідок відмінностей в законах про авторське право і суміжні права різних країн їх електронні бібліотеки надають різні варіанти доступу до електронних варіантів авторефератів дисертацій.

Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського на своєму сайті надає в даний час вільний доступ до авторефератів дисертацій, захищених з

2001 р. по теперішній час. Надається відкритий доступ до авторефератів дисертацій для будь-якого кінцевого користувача, електронні копії авторефератів дисертацій надходять в НЕП після прийняття позитивного рішення про присудження наукового ступеня авторам і зберігаються в бібліотеці постійно.

На базі корпоративного електронного сховища авторефератів дисертацій Киргизстану триває формування електронної бібліотеки авторефератів дисертацій на основі 14 провідних бібліотек країни. В даний час в електронній колекції розміщено понад 300 авторефератів дисертацій.

Сучасні інформаційні технології надають провідний вплив практично на всі галузі людської діяльності. Не являються винятком і бібліотечні системи. Комп'ютерні технології значно розширили традиційні бібліотечні послуги, дозволили зробити пошук необхідної наукової інформації більш ефективним, швидким і зручним.

В даний час існує величезна кількість технологічних рішень і побудованих на їх основі ресурсів, які в тій чи іншій мірі задовольняють потреби в доступі до наукової інформації і в результаті сприяють вирішенню актуальної проблеми оперативного поширення результатів наукових досліджень. Важлива роль в цьому належить агрегаторам наукової інформації, таким як система «Web of science» (WoS), реферативна база даних Scopus, інформаційні системи Соціонет і ін.

Система «Web of Science» (WoS) - розробляється Інститутом наукової інформації США (Institute of Scientific Information) і являє собою сукупність різних баз даних. В даний час ця аналітична і цитатна база даних журнальних статей містить інформацію з 8300 журналів з 150 дисциплін. Ресурс містить бібліографічні дані, авторські анотації та списки цитованої літератури статей.

Аналітичні можливості WoS постійно розширюються – крім індексу цитованості організації надаються такі відомості: середньорічна цитованість (в межах заданого періоду) всіх публікацій і кожної конкретної статті, середня цитованість однієї умовної статті, індекс Хірша. Доступ до баз WoS

ліцензійний і надається на платній основі вузам, інститутам, науковим організаціям і приватним особам.

Найбільша реферативна і цитована база рецензованої літератури Scopus є одним з проєктів провідного світового постачальника наукових, технічних і медичних інформаційних продуктів і послуг Elsevier. Scopus пропонує огляд результатів наукових досліджень в різних областях науки і техніки. Це найбільша в світі єдина реферативна база даних, яка індексує більше 21000 найменувань науково-технічних і медичних журналів, що представляють близько 5000 міжнародних видавництв. частина публікацій надається у відкритий доступ.

Інформаційна система Соціонет являє собою перший російський елемент міжнародної мережевої інфраструктури для підтримки науково-освітньої діяльності по суспільних науках. Вона є повністю самостійною розробкою, виконаної російськими розробниками в рамках міжнародних ініціатив. Всі ресурси та сервіси цієї системи є безкоштовними для користувачів.

«Читачам» система Соціонет пропонує унікальну за складом і механізмом формування або поновлення географічно розподілену базу даних наукових публікацій з суспільних наук. Засоби навігації по цій базі даних, крім звичайних змістів і пошуків, включають також так званого «персонального інформаційного робота», що дозволяє організувати автоматичний контроль нових надходжень в систему відповідно до інтересів користувача.

Система Соціонет надає користувачам можливість викласти (самоархівувати) електронні версії своїх наукових матеріалів у Відкритому Архіві (ВА). Всі матеріали в ВА проглядаються його адміністратором і включаються до бази даних RePEc / Соціонет, якщо вони не суперечать правилам архіву. ВА Соціонет включає набір розділів / колекцій, які відповідають основним науковим дисциплінам. Список дисциплін архіву поповнюється новими в міру необхідності і за запитом користувачів.

Міжнародна система RePEc підтримує в даний час опис і доступ майже до півмільйона англомовних публікацій з економіки.

Система Соціонет створювалася в співдружності з розробниками RePEc і є для неї одним з відкритих архівів - джерел інформаційних ресурсів. У свою чергу інформаційні ресурси RePEc як безліч ReDIF-архівів зареєстровані в Соціонет і доступні його користувачам.

Створення електронних бібліотек - досить амбітне завдання, що вимагає об'єднання зусиль фахівців цілого ряду областей: інформатики, обчислювальної техніки, інформаційних і комунікаційних технологій, бібліотечної, архівної та музейної справи тощо. Вже сьогодні вона в достатній мірі продемонструвала свій інтегруючий потенціал.

У багатьох країнах світу активно здійснюються міжнародні програми в області ЕБ. Найбільш значимі з них - проекти Європейської цифрової бібліотеки, Бібліотечної асамблеї Євразії «Золота колекція Євразії» і Світової цифрової бібліотеки.

Європейська цифрова бібліотека Європеана - найбільший централізований каталог європейської культурної і наукової спадщини (2200 установ науки і культури) - позиціонується як основний пошуковий механізм в глобальних мережах, що надає доступ до інформаційних ресурсів музеїв, бібліотек, архівів Європи. Проект офіційно почав роботу 20 листопада 2008 р. коли вже було оцифровано 2 мільйони різних об'єктів культурної спадщини Європи.

У березні 2017 р. Європеана надавала доступ майже до 55 мільйонів цифрових об'єктів - текстів, зображень, відео- та аудіофайлів – і об'єднувала інформаційні ресурси музеїв, галерей, архівів, бібліотек і аудіовізуальних колекцій Європи. Інтерфейс Європейської цифрової бібліотеки доступний на 30 європейських мовах. В зазначений період Європеана об'єднувала такі типи інформаційних об'єктів: близько 11 млн текстів, 17 млн зображень, 486 тис. аудіо-, 199 тис. відео- і 14 тис. 3D- об'єктів.

Незважаючи на те, що відео- і аудіоматеріали становлять лише 2,5% всього контенту Європейці, дослідження показують, що користувачі ресурсу звертаються до аудіовізуального контенту в 10 разів частіше, ніж до інших типів контенту.

Європейська цифрова бібліотека - це спільний некомерційний проект 48 найбільших бібліотек Європи.

Європейська цифрова бібліотека Європейці - це портал, надає дослідникам можливість безкоштовного пошуку та скачування ресурсів, якими володіють провідні національні та наукові бібліотеки Європи. Такими ресурсами є всі бібліографічні записи Європи - Єдиний каталог (the Union Catalogue), який містить більш 230 млн записів на 35 мовах.

Пошук в Європейці здійснюється за автором, назвою, датою створення, предмету зображення або документа, джерела інформації. Користувачеві надається підбірка інформаційних ресурсів, тематично пов'язаних з даним об'єктом, а також «карусель» зображень при пошуку по лінії часу.

В рамках проекту Європейської цифрової бібліотеки планується надати до 2025 р. доступ користувачів до всієї оцифрованої культурної спадщини Європи.

Світова цифрова бібліотека була організована з ініціативи та за безпосередньої участі директора Бібліотеки Конгресу США Джеймса Х. Біллінгтона.

Д. Біллінгтон вніс пропозицію про створення «Світової цифрової бібліотеки» в своєму зверненні до Національної комісії США у справах ЮНЕСКО в червні 2005 р. Основна ідея його пропозиції полягала в створенні на базі мережі Інтернет легкодоступної колекції скарбів світової культури, в якій будуть представлені досягнення всіх країн і культур, сприяючи, таким чином, зміцненню міжкультурних зв'язків та взаєморозумінню. ЮНЕСКО вітала цю ідею як ініціативу, яка повинна сприяти виконанню стратегічних цілей і завдань цієї організації, в числі яких - сприяння розвитку

інформаційних товариств, а також заохочення культурного розмаїття в мережі Інтернет.

Світова цифрова бібліотека (WDL) офіційно заробила в квітні 2009 р. Зміст її веб-сайту, що містить бібліотеки та архіви всього світу, безкоштовне доступне на семи мовах - російською, арабською, китайською, англійською, французькою, португальською та іспанською, але віртуальні експонати в ній представлені на 40 мовах.

Серед партнерів WDL - Бібліотека Конгресу США, Національні бібліотеки Китаю і Франції, Російська національна бібліотека, Національна бібліотека Білорусі, Бібліотека Єльського університету та ін.

У число культурних скарбів, розміщених на сайті бібліотеки, входять рукописи, карти, рідкісні книги, музичні партитури, записи, фільми, фотографії і архітектурні креслення.

Основними партнерами WDL, які надають для неї культурні цінності, є бібліотеки, архіви та інші установи, що зберігають цінні колекції з різних країн світу.

Зміст Всесвітньої цифрової бібліотеки можна переглядати по категоріям місця, часу, теми, типу об'єкта та закладу, яке надало об'єкт колекції. Також необхідний об'єкт можна знайти з допомогою вільного пошуку за ключовими словами.

3.2. Фінські бібліотечно-інформаційні мережі та проекти: огляд сучасного стану

Бібліотечна система Фінляндії вважається однією з кращих в світі. Основний фактор, що сприяє її розвитку, - зацікавленість держави в забезпеченні високоякісних бібліотечних послуг в масштабах всієї держави і кожного поселення окремо. Понад 80% фінських бібліотек функціонують в рамках регіональних мереж, і процеси кооперації давно вже регулюються на національному рівні.

Основна ідея, проголошена в програмі розвитку фінських бібліотек - «Бібліотечна стратегія 2010» («Library Strategy 2010»), - інтеграція інформаційних ресурсів бібліотек з новими інформаційно-комунікаційними технологіями. Фінський бібліотечний закон, прийнятий в 1998 (четвертий, починаючи з 1928 р.), декларує обов'язкове створення електронних бібліотек як складових частин основних інформаційних ресурсів бібліотек. Це положення в законі обумовлено наростаючим домінуванням електронної конфігурації інформації. Програма розвитку бібліотек 2006 - 2010 підкріплює позначене положення.

Бібліотечна система Фінляндії являє собою складне об'єднання, в яке входять: Національна бібліотека, Національний депозитарій (м. Куопіо), Міська бібліотека Хельсінкі, 436 публічних, 18 обласних, 20 університетських бібліотек; спеціалізовані бібліотеки і бібліотеки при освітніх установах також є частиною національної і міжнародної інформаційної сервісної мережі.

Муніципальні та наукові бібліотеки відкриті для всіх.

Довгий час основною бібліотекою країни була бібліотека Університету в Хельсінкі. Університет має досить розгалужену структуру - здійснює навчальний процес на 11 факультетах в 4 університетських містечках.

Виникла необхідність побудови відповідної інформаційно-бібліотечної мережі для оперативного повноцінного обслуговування учнів та викладацького складу. Створена в результаті архітектура університетської бібліотечної мережі послужила фундаментом для національної мережі, до якої

увійшли: 21 університет, 60 бібліотечних об'єднань та 150 окремих бібліотек, що спеціалізуються на обслуговуванні різних груп користувачів.

Згідно з указом Президента Фінляндії Тар'ї Халонен від 29 липня 2006 року, Бібліотека Університету в Хельсінкі отримала статус Національної бібліотеки (відповідним чином змінено і її назва). Зараз Національна бібліотека являє собою найбільшу публічну бібліотеку країни, координаційний центр для університетських, політехнічних, спеціальних, публічних бібліотек.

У бібліотечній системі Фінляндії реалізуються кілька проектів, використовують різні технології, - консорціуми «LINNEA 2», «FinELib», національний портал електронних ресурсів «Nelli» і ін.

Процеси інтеграції та кооперації в діяльності установ культури породили прагнення до створення нової форми організації ресурсів - консорціумів. У Фінляндії це проекти «LINNEA 2», «FinELib», «Nelli», стартував у минулому році консорціум з оцифрування культурної спадщини «Digitalia».

Питання про побудову університетської інформаційної мережі обговорювалося ще в 1988 р. Тоді ж вирішувалося питання про вибір програмного забезпечення. В підсумку Міністерством освіти Фінляндії підписаний контракт з фірмою «VTLS Inc.» на закупівлю програмного забезпечення для створення мережі «LINNEA 1» (Library Information Network for Academic Libraries). Її особливість полягала в тому, що кожна бібліотека університету мала окремі бази даних і окремий сервер. Розгалужена мережа пов'язувала 19 самостійних баз даних, які в підсумку створювали об'єднання.

1998 рік став ключовим для «LINNEA», так як в той час вирішувалося питання про нове програмне забезпечення. На основі тестування було вибрано одне з чотирьох програмних продуктів. Найбільш відповідною системою, максимально відповідає всім вимогам, виявилася система «Voyager» (фірма Endeavor Information System Inc.). Позитивні моменти

програми полягали в можливостях налаштування на конкретну бібліотеку, в здійсненні функцій консорціуму і підтримки протоколів Z39.50 і ISO ILL.

У 2001 р. проект зазнав глобальну модернізацію. Весь об'єм інформації 21 локальної та 5 об'єднаних баз даних, що містять більше 15 млн. бібліографічних записів, переведений на платформу «Voyager». Завдяки здійсненню повної конверсії, БД змогли підтримувати стандарти FINMARC - MARK21, конверсію в USMARC, скандинавське і слов'янське кодування, багатомовні кошти Web Voyage.

Таким чином, оновлений консорціум «LINNEA 2», базуючись на самих високих характеристиках мережевої структури, об'єднав 25 БД. Фінансування здійснюється за рахунок коштів, наданих кожним з 20 університетів, постійних членів консорціуму. Знову приєднані учасники входять в консорціум на правах асоційованих членів. Координує проект Національна бібліотека Фінляндії.

Матеріали Союзу каталогів «LINNEA», що став фактично загальнонаціональним, використовуються дуже широко, так як містять великий обсяг інформації.

«LINNEA» включає в себе наступні бази даних: «Linda» (об'єднаний каталог університетських бібліотек), «Mandis» (об'єднаний каталог регіональних публічних бібліотек), «Arto» (каталог статей), «Viola» (Національна дискографія і бібліографія музичних видань) і «Fennica» (Фінська національна бібліографія). Через «Arto», за згодою з консорціумом, можна отримати доступ до повнотекстових баз «Elektra» (Спільний проект Хельсінської університетської бібліотеки та міської бібліотеки Куопіо, що включає 12 тис. наукових статей у форматі PDF) і «Peri +», а також до БД національної бібліографії «Fennica». Щоб скопіювати бібліографічні записи, необхідна підписка на доступ до кожної БД. Пакет баз даних затребуваний не тільки в бібліотеках, а й в школах, яким надаються пільги для використання інформації.

Бібліографічна БД «Linda», яка представляє собою каталог Союзу фінських університетських бібліотек, Національного сховища, Бібліотеки Парламенту, Бібліотеки статистики та наукової бібліотеки Лахті, містить 4,5 млн. описів на монографії, що продовжуються, видання, картографічні, аудіовізуальні матеріали, електронні ресурси, мультимедіа та архіви. Ця БД включає інформацію про фонди всіх політехнічних бібліотек, фінських регіональних публічних бібліотек і 65 спеціальних бібліотек. «Linda» не охоплює нотні матеріали, музичні записи та статті. Вони каталогізовані в фінській національній дискографії і національній бібліографії музичних видань - БД «Viola», що містить інформацію про ноти, видані починаючи з 1977 р. і музичні записи з 1901 р. В «Viola» каталогізуються як альбоми цілком, так і сингли.

Аналітичні матеріали відображені в БД «Arto». Цей проект стартував у 1995 і сьогодні містить бібліографічні описи статей з 600 наукових і наукопопулярних фінських журналів, починаючи з 1990 р. Щорічне зростання складає 40 тис. бібліографічних записів. Деякі статті доступні в повнотекстовому вигляді (в цьому випадку бібліографічний запис являє собою гіперпосилання), але серед них є багато документів, для звернення до яких потрібна ліцензія.

У Союз каталогів «LINNEA» входить також БД «Mandis» - об'єднаний каталог обласних центральних публічних бібліотек. Він містить бібліографічні описи книг, музичних, картографічних, аудіо- відеоматеріалів.

«Mandis» замінив БД «Manda», що включала 300 тис. бібліографічних записів.

У 2003 р. прийнято рішення про її замороження, а в грудні 2008 р. п'ять років не оновлювана БД припинила своє існування.

«Fennica» - БД Фінської національної бібліографії – містить бібліографічні записи на монографії, серіальні видання, карти, електронні матеріали і комп'ютерні ресурси, видані в Фінляндії, а також публікації, що з'явилися за межами країни, але фінських авторів, або присвячені Фінляндії.

«Fennica» включає 835 040 бібліографічних записів (дані від 1.05.08) на книги і публікації починаючи з 1488 р .; аудіовізуальні матеріали – з 1981 р .; 3 тис. електронних публікацій і дисертацій. Каталогізація карт в рамках «Fennica» почалася в серпні 1993 року, і зараз БД містить понад 39 тис. бібліографічних описів карт (приблизно 48 тис. аркушів) починаючи з 1967 року і відображає три чверті обсягу існуючих фінських карт.

Видання національної бібліографії в друкованому вигляді було призупинено на рубежі XXI ст. Електронна Національна бібліографія базується на форматі MARC21-FIN, який є фінською розширеною і вдосконаленою версією MARC21. П'ять років тому постачальники найбільшої фінської бібліотечної системи інтегрували USEMARCON в каталогізаційну систему клієнтів і внесли деякі удосконалення в додаток. При використанні публічною бібліотекою будь-якої з цих систем копіювання записів з національної бібліографії в формат MARC21-FIN через Z39.50 відбувається автоматично: USEMARCON конвертує ці записи в FINMARC і 6937/2 ICO. В результаті звернення до мережевого доступу онлайн зросла, а підписка на CD-ROM «Fennica» зменшилася. Тому було прийнято рішення припинити випускати «Fennica» на CD-ROM.

Підтримка уряду дозволила розвинути один з найбільш широкомасштабних електронних проєктів країни - Національну електронну бібліотеку («FinELib»). Національна електронна бібліотека – FinELib, організована Міністерством освіти Фінляндії в 1995 р. Мета створення FinELib – інформаційне забезпечення якомога більшої кількості наукових та освітніх дисциплін, а також більш ефективний шлях знаходження матеріалів у мережі Інтернет, доступ до інформації з використанням комп'ютерних мереж. FinELib тісно співпрацює з іншими національними науководослідними програмами з проблем електронних видань, довготривалого зберігання електронних матеріалів, авторського права тощо. До програми FinELib спочатку входили лише бібліотеки навчальних закладів, зараз вона стала справжньою національною, що охоплює понад 100 інститутів, включає публічні,

політехнічні бібліотеки та 35 науково-дослідних самостійних наукових інститутів. По-суті, консорціум є не об'єднанням бібліотечних ресурсів, а автономним централізованим засобом пошуку в глобальній мережі і доступу до наукових потенціалів, бібліографічних баз даних, довідників. Це комерційний проект із річним обігом 10,5 млн. євро й основним фондом понад 9 млн. «FinELib» комплектує електронні матеріали, удосконалює пошук в інформаційних мережах та надає загальний доступ до інформації в електронній формі. Консорціум надає доступ до 14500 електронних журналів і 175 баз даних.

Основний його керівний орган – координаційний комітет, що складається з представників усіх бібліотек. «FinELib» розробляє свою стратегію, засновану на потребах користувачів. Роботу комітету забезпечують 8 експертних груп.

Велика частина матеріалу, що належить Національній електронній бібліотеці, доступна всім користувачам Інтернету без обмежень. Частина матеріалу вимагає оформлення призначеного для користувача угоди і доступна тільки для членів консорціуму. Згідно зі статистичними дослідженнями, найбільшою популярністю з електронних журналів мають «EBSCO», «IEEE», «ABI Inform» і «ACS». Серед довідкових баз даних безумовним лідером за кількістю звернень є «SilverPlatter».

Національна електронна бібліотека пропонує широке розмаїття інформаційного пошуку і послуг надання документа. Користувач може отримати документ в електронній формі через каталог електронних журналів, бібліографічну базу даних або каталог бібліотеки. Мета Національної електронної бібліотеки полягає в тому, щоб забезпечити користувачам онлайн доступ до широкого кола наукових електронних матеріалів через єдиний інтерфейс.

Консорціум «FinELib» тісно пов'язаний з національними програмами розвитку в інших областях діяльності. До загальних проблем фахівці відносять: розвиток електронної видавничої діяльності, вироблення умов

надання повнотекстових публікацій, питання довгострокового зберігання електронних матеріалів, дотримання авторського права. На головній сторінці «FinELib» представлена інформація про національні і міжнародні проекти, пов'язані з цією діяльністю. FinELib» є однією зі складових майбутньої глобальної системи Фінського віртуального університету, ресурси якого слугують базою не лише для розвитку інтерактивної освіти студентів і аспірантів, підвищення кваліфікації викладацького складу, але й для самоосвіти, на чому наголошують розробники стратегії розвитку інформаційної грамотності населення. Також Фінляндія активний учасник у міжнародних програмах оцифрування. Один із найважливіших підрозділів Національної бібліотеки – Центр оцифрування і мікрофільмування (м. Міккелі) – щорічно переводить в електронну форму тисячі сторінок раритетних друкованих видань, рукописних документів, карт, старовинних газет та журналів, оцифровує аудіозаписи, формуючи бази даних, доступні в мережі Інтернет.

Національний інформаційний портал «Nelli» - глобальний мережевий інструмент, що дозволяє здійснювати пошук в усьому інформаційному масиві консорціуму. Містить посилання на найбільш популярні ресурси, володіє гнучкою побудовою, що дозволяє здійснювати ергономічний пошук інформації, зберігати історію пошукових запитів, систему розсилки повідомлень і попереджень. Портал «Nelli» зведений у відкритій архітектурі з підтримкою стандартів MARC, Unicode, OpenURL, XML і Z39.50.

«FinELib» є однією зі складових майбутньої глобальної системи Фінського віртуального університету, ресурси якого послужать солідним базисом не тільки для розвитку інтерактивної освіти студентів і аспірантів, підвищення кваліфікації викладацького складу, а й для самоосвіти, на чому наголошують розробники стратегії розвитку інформаційної грамотності населення. Сама інфраструктура інформаційних сервісів в фінських бібліотеках в даний час спрямована на надання користувачам більшої свободи, що виявляється в розширенні можливостей самостійних операцій по

здійсненню пошуку інформації. Цей процес обумовлений прагненням до скорочення штату, поглибленням знань співробітників вищої кваліфікації, високої інформаційної грамотності користувача.

Найбільшим проектом, що дозволяє розглядати різнорідні фонди, колекції документів різної тематичної спрямованості як компоненти єдиної віртуальної бібліотеки, де кожен член цифрового інформаційного поля отримує доступ до ресурсів усієї академічної спільноти в формі національного бібліотечного консорціуму, є проект «Фінська віртуальна бібліотека» (FVL). У цьому проекті не випадково використовується термін віртуальна бібліотека, так як на відміну від «FinELib», ця бібліотека являє собою зібрання посилань, що ведуть до інформації, розсіяної по всьому світу.

Проект FVL почав функціонувати в середині 1990-х рр. У 2004 р. вдосконалений (необхідність робіт викликана багатьма причинами, серед яких модернізація інтерфейсу і сумісність з порталом Nelli) і перейменований в Science Linkhouse. В основу архітектури віртуальної бібліотеки лягло використання технології предметного «шлюзу», сформованого за допомогою застосування схеми метаданих.

Цей «розумний шлюз» дозволяє користувачеві здійснювати запити звичними пошуковими засобами, такими як Google або Yahoo, не ставлячи перед собою завдання формулювати запит так, як цього вимагає, наприклад, каталог, забезпечує тільки пошук відповідно до розробленого тезаурусом.

Предметна область пошуку, критерії відбору та опису джерел у віртуальній бібліотеці, що використовує пошукові системи, визначаються автоматично. Користувач може знайти релевантну інформацію при пошуку в відібраних ресурсах, не використовуючи матеріали всієї мережі. Такий підхід до встановлення параметрів пошуку знижує ймовірність появи «мережевого сміття» в переліку результатів пошуку і підвищує його результативність.

FVL надає користувачеві ряд сервісів, орієнтованих в першу чергу на ресурси вільного доступу, які мають постійне місцезнаходження в відповідній клітинці того чи іншого електронного видання або документа.

Потрібний ефект досягається тим, що документи у віртуальній бібліотеці описані як алфавітним індексуванням, так і з використанням класифікації предметної області. Тематичні області винесені на головну сторінку, що безумовно полегшує роботу.

В даний час FVL підтримує більше 60 предметних областей, об'єднує понад 12 тис. записів як національних, так і міжнародних ресурсів. Віртуальна бібліотека містить опис на публікації в мережі, домашні сторінки організацій, новинні сайти, довідники, словники, сайти розробників комп'ютерних програм. Ресурси відібрані з орієнтацією на певні критерії потреб цільових груп. Інтерфейс віртуальної бібліотеки виконаний на фінською та англійською мовами з використанням англійського програмного забезпечення.

У проекті беруть участь бібліотеки університетів, академій, політехнічні бібліотеки, бібліотеки Парламенту, Управління статистики, Фінське літературне товариство. Роль координатора проекту виконує бібліотека Університету Йювяскюля.

FVL є частиною Європейської програми підтримки європейської академічної спільноти Renardus, що фінансується ЄС. Цей проект визначає загальноєвропейські стандарти протоколів (XML / RDF, Z39.50, Dublin Core) і шлюзи для обміну інформацією, необхідні для повноцінної інтеграції Фінської віртуальної бібліотеки в світовий інформаційний простір. 11 шлюзів

Renardus містять в даний час посилання на 5 тис. записів FVL.

Проект розширювався, програмне забезпечення застарівало, тому ці фактори привели до необхідності модернізації, в результаті якої з'явилася «Нова фінська віртуальна бібліотека».

Домашню сторінку FVL відвідують до 70 тис. користувачів в рік. В даний час активно використовується частина проекту Science Linkhouse - WebStat, бібліотека статистики. Це реальне установа довідкового типу, здійснює обслуговування 24 години на добу по телефону, електронній пошті і онлайн, за допомогою свого сайту в Інтернеті.

Умови роботи з електронними зборами інформації відіграють важливу роль в формуванні єдиного бібліотечного простору для всіх бібліотек мережі.

Впровадження нових технологій дозволяє бібліотеці організувати обслуговування користувачів як безпосередньо в бібліотеці, так і у віддаленому режимі, надавати інформацію в максимально стислі терміни, підвищуючи доступність будь-якої інформації з будь-якої точки в будь-який час.

Розглянуті проекти забезпечують високий рівень бібліотечно-інформаційного обслуговування і інтеграцію бібліотек Фінляндії в світовий інформаційний простір.

3.3. Бібліотечна система HelMet

HelMet (Helsinki Metropolitan Area Libraries) - це єдина мережа муніципальних бібліотек столичного регіону Фінляндії (Хельсінки, Еспоо, Кауніайнен і Вантаа). У систему входить 63 бібліотеки, 3,4 мільйона книг та інших матеріалів, 900 співробітників, готових допомогти.

Особистий читацький квиток можна оформити в будь-якій бібліотеці HelMet. При оформленні читацького квитка вам знадобиться документ, що засвідчує особу, з фотографією і особистим ідентифікаційним номером. Для отримання читацького квитка потрібно мати адресу в Фінляндії. Дитині молодше 15 років читацький квиток оформляється під письмове доручення його батьків.

Читацький квиток HelMet є єдиним квитком для міських бібліотек Хельсінки, Еспоо, Кауніайнен і Вантаа, його можна використовувати в будь-якій міській бібліотеці HelMet. Ви можете брати додому, бронювати, продовжувати або повертати бібліотечні матеріали в будь-яку з міських бібліотек HelMet, незалежно від того, де вам оформили читацький квиток і в якій бібліотеці ви ці матеріали взяли. Практично всі послуги бібліотек є безкоштовними. На несвоєчасно здані книги бібліотека стягує штраф.

Пін-код - це чотиризначний число-пароль вашого читацького квитка. Пін-код дає можливість самостійно брати матеріали додому, користуючись автоматами видачі бібліотечних матеріалів. Також пін-код потрібен для отримання доступу до вашого Особистого кабінету на сайті HelMet, де можна продовжувати взяті додому матеріали, а також бронювати матеріали які знаходяться на руках або в будь-якій бібліотеці HelMet. Крім того, пін-код необхідний для роботи з електронними ресурсами бібліотек і бібліотечними комп'ютерами. Пін-код можна отримати особисто в бібліотеці або бібліобусі.

Більша частина бібліотечних матеріалів видається додому. Матеріали видаються терміном на 4 тижні. Фільми, комп'ютерні ігри, деякі нові CD-диски і бестселери видаються терміном на два тижні. Книги і диски можливо продовжувати. Ви можете самостійно продовжувати взяті додому матеріали,

увійшовши в свій особистий кабінет на сайті, а також по телефону або особисто в бібліотеці. Матеріали можна продовжувати до п'яти разів за умови, якщо на них немає замовлень інших читачів.

За несвоєчасне повернення матеріалів в бібліотеку застосовуються штрафні санкції. Штраф стягується за кожен календарний день і навіть за ті дні, коли бібліотека не працює.

Ви можете замовити будь-які матеріали, відсутні у вашій бібліотеці або які знаходяться на руках. Це можна зробити на сайті HelMet. Ваше замовлення буде відправлене в обрану вами бібліотеку. Одноразова кількість замовлень на одного читача може бути не більше п'ятдесяти.

Повідомлення про доставку замовленого матеріалу висилається на електронну пошту або на будинок. Повідомлення про прибуття замовлення у бібліотеку і про наближення дати повернення виданих на будинок матеріалів можна отримувати у вигляді SMS-повідомлення. Послуга доступна користувачам, підключеним до наступних операторам стільникового мережі: DNA, Elisa, Saunalahti і Sonera.

Бібліотечні послуги:

1. курси;
2. для роботи і відпочинку: бібліотечні комп'ютери (в Вантаа і Хельсінкі ви можете забронювати комп'ютер для роботи, в бібліотеках Еспоо доступ до бібліотечних комп'ютерів надається без попереднього запису), послуги для початківців і професійних музикантів (в спеціально обладнаних студіях бібліотек ви можете репетирувати свої твори будь-якого жанру і напрямку), в бібліотеці знайдеться місце як для любителів почитати в тиші, так і для тих, хто вбирає знання тільки в групі, послуги для фрілансерів (безкоштовний WiFi, принтер і сканер, кімнати для переговорів), місце для виставки або проведення заходу;
3. міські мейкерспейси в Еспоо і Хельсінкі - це відділ бібліотеки, в якому відвідувач може здійснювати свої проекти, скориставшись пристроями і програмами, наданими мейкерспейсом. Наприклад тут можна користуватися

3D-принтером, швейною машинкою, взяти ноутбук для роботи або надрукувати принти на футболку;

4. речі напрокат - ви можете взяти крім книг, журналів, газет тощо. Також напрокат ракетку для тенісу, швейну машинку, лижі, навушники, гітару, електронну книгу;

5. бібліобуси - всього їх шість, шість бібліобусів HelMet - це такі ж бібліотеки, як будь-яка інша бібліотека. У кожному бібліобусі працює електронний каталог, є можливість оформити читацький квиток, взяти і здати книжки, забрати замовлення або запитати поради у бібліотекаря. Пересуваються такі мобільні бібліотеки за розкладом або за домовленістю. На спеціальних зупинках бібліобуси проводять від півгодини до декількох днів, в залежності від ситуації.

Все, що знаходиться на полицях і стендах бібліотек, називається бібліотечними матеріалами, це наприклад, книги, журнали, фільми, музика і комп'ютерні ігри.

У кожного матеріалу в бібліотеці є своє місце. Це місце визначається відповідно до спеціальної бібліографічної класифікації. Всі видання в бібліотеці діляться на два класи: художні та науково-популярні видання. Художня література також має свою класифікацію. У багатьох бібліотеках є окремі полиці для книг різних жанрів, наприклад: спорт, фентезі, жахи і містика, книги для початківців читати, юнацька література.

На корінці кожної бібліотечної книги або диска є Сигла - спеціальна наклейка з шифром, за допомогою якої можна знайти місце книги в бібліотеці. Фінською така наклейка називається *signum*.

Перша цифра номера вказує на головний розділ, друга і наступні цифри після крапки вказують на підрозділи. Букви після цифр - це перші літери прізвища автора або назви книги[65].

Висновки до розділу 3

На сучасному етапі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) бібліотеки надають читачам інформацію не тільки в традиційній друкованій, а й електронно-цифровій формі. Впровадження і розвиток ІКТ дозволяє більш надійно і компактно зберігати інформацію в електронній формі та поширювати її набагато швидше і ширше, ніж це можливо в друкованій формі.

Основними засобами для реалізації цих можливостей є електронні бібліотеки. На відміну від традиційних, вони забезпечують доступ до віддалених або локальних електронних ресурсів за допомогою телекомунікаційних технологій.

ЕБ розширюють спектр інформаційних послуг для користувачів і підвищують якість обслуговування. Вони надають можливість швидкого пошуку потрібної інформації людині за допомогою комп'ютера, доступ до видань інших бібліотек.

ЕБ, також, як і традиційні, можуть бути універсальними і спеціалізованими. Однак якщо в традиційній бібліотеці спеціалізація визначається тільки підбором літератури, то в електронній - ще й додатковим набором програмних засобів, що дозволяють здійснювати ті або інші маніпуляції з об'єктами зберігання.

Безсумнівно, що ЕБ будуть надалі інтенсивно розвиватися і вдосконалюватися. Створення великих і доступних ЕБ сприяє більш ефективному використанню інформації, забезпечує динамічний розвиток науки, техніки, культури.

У бібліотечній системі Фінляндії реалізуються кілька проектів, що використовують різні технології – консорціуми «LINNEA 2», FinElib, національний портал електронних ресурсів «Nelli» тощо.

Національна електронна бібліотека – FinElib, була створена Міністерством освіти Фінляндії в 1995 р. Метою створення FinElib є інформаційне забезпечення якомога більшої кількості наукових та освітніх

дисциплін, а також більш ефективний шлях знаходження матеріалів у мережі Інтернет, доступ до інформації з використанням комп'ютерних мереж. FinElib тісно співпрацює з іншими національними науководослідними програмами з проблем електронних видань, довготривалого зберігання електронних матеріалів, авторського права тощо. До програми FinElib спочатку входили лише бібліотеки навчальних закладів, зараз вона охоплює понад 100 інститутів, включає публічні, політехнічні бібліотеки та 35 науково-дослідних самостійних наукових інститутів. Консорціум є не об'єднанням бібліотечних ресурсів, а автономним централізованим засобом пошуку в глобальній мережі і доступу до наукових потенціалів, бібліографічних баз даних, довідників.

Єдину бібліотечна система HelMet, охоплює чотири міста: Хельсінкі, Еспоо, Кауніайнен і Вантаа. У всіх них діє єдиний читацький квиток, і в будь-який віддалений район, в бібліотеці якого дуже мало книг, можна замовити книжку з Хельсінкі, і через два дні її доставлять. Здати цю книгу можна в будь-яку бібліотеку мережі. Два рази на день роздруковується список книг, які потрібно знайти в бібліотеці - їх замовили в іншому місці. Залежить від дня тижня, але в одному такому списку зазвичай приблизно 30-40 книг.

Висновки

1. Фінські бібліотеки в національній інформаційно-соціальной стратегії на період визначаються як національне суспільне благо і надбання. Муніципальна влада відіграє значну роль у забезпеченні їх фінансування. При цьому найбільш «бідні» муніципалітети отримують підтримку держави. Співпраця муніципалітетів спрямована на забезпечення рівномірного й рівноправного бібліотечного обслуговування населення всіх регіонів країни, а завдання бібліотек – зберегти національну культуру. У Фінляндії книгозбірні – частина всієї освітньої системи, тому практично всюди вони знаходяться поблизу навчального закладу. В бібліотеках проводяться національні свята, концерти. Вони займаються збереженням національних фондів, створюють національні електронні бази даних.

2. Особливого значення для успішної діяльності сучасної бібліотеки набуває здатність держави створювати надійну соціально-правову базу. У сучасних умовах державотворення проблема законодавчого регулювання бібліотек не втрачає своєї актуальності, має життєво важливий характер. Від вирішення цієї проблеми залежить можливість успішного функціонування бібліотек.

На думку фахівців, сьогодні Фінляндія - це країна, яка вже побудувала «відкрите інформаційне суспільство добробуту». У сфері бібліотечного обслуговування широких верств населення цю країну можна розглядати як явного європейського лідера. У фінській моделі суспільства знань бібліотека розглядається як інститут, який забезпечує функціонування системи поширення інформації, знань і культури, навчаючи своїх громадян користуватися цими можливостями. Фінська бібліотека - це гібридна бібліотека, яка оснащена новою технікою і технологіями, поєднуючи традиційне бібліотечне обслуговування і сервіси електронної бібліотеки.

3. Провідною бібліотекою Фінляндії є Національна бібліотека у Хельсінкі (фін. Kansalliskirjasto) (раніше вона була Університетською). На сьогодні Національна бібліотека найбільша серед публічних у країні,

координаційний центр для університетських, політехнічних, спеціальних, публічних.

В останні роки Фінляндія зіткнулася з проблемою відвідуваності: жителі міста, особливо молодь, перестали ходити в бібліотеки старого формату. Особливо це стосується бібліотек міських і муніципальних. Причина в тому, що практично всі книги і диски тепер можна прочитати або послухати в Інтернеті, зовсім не обов'язково записуватися для цього в бібліотеку. У підсумку в 2005 році співробітники однієї з міських бібліотек зважилися на експеримент - змінити традиційний простір, враховуючи потреби нових користувачів. Приміщення бібліотеки перетворили в коворкінг. Тут працюють фрілансери, віддалені співробітники, перекладачі, програмісти, дизайнери. Сучасні користувачі використовують приміщення для навчання або в якості мобільного офісу, а традиційні функції бібліотеки відходять в подібній моделі на другий план. Завдяки всім цим нововведенням, бібліотеку відвідують приблизно 2000 чоловік в день, а працює вона 80 годин в тиждень.

4. В Хельсінкі відкрили нову центральну бібліотеку Oodi, перекладається з фінського як «Ода». Бібліотеку побудували рівно напроти будівлі парламенту і піднесли місту в якості подарунка до дня народження країни. Мережа громадських державних бібліотек дуже популярна серед фінів - читацький квиток є майже у 2 млн осіб, тобто більш ніж у третини населення країни. Всього ж мережа нараховує 853 великих, маленьких і навіть мобільних відділення і обходиться кожному платникові податків приблизно в 57 євро на рік.

Але тенденція зниження інтересу до читання не оминула Фінляндію, не дивлячись навіть на те, що держава докладає чимало зусиль в цьому напрямку.

5. Стрімкий розвиток сфери інформаційно-комп'ютерних технологій та засобів передачі даних сприяли пошуку нових підходів у вирішенні проблем створення цифрових ресурсів бібліотек та засобів і способів доступу до них.

Електронні бібліотеки є предметом наукових досліджень зарубіжних (С. Брігфьельда, О. Вчорашньої, Т. Йепсена, Н. Карягіної, Л. Прокулевич, Д.

Райта, Й. Торхауга, Я. Хагерліда, Ю. Чечикової) та українських (В. Горового, Л. Дубровіної, В. Загуменної, І. Лобузїна, А. Ніколаєвої, О. Онищенко, В. Пашкової, Н. Петриної) авторів.

Розвиток електронних бібліотек у країнах Скандинавії припадає на середину 90-х років ХХ ст. На сучасному етапі бібліотеки відіграють значиму роль щодо ліквідації цифрової та інформаційної нерівності. Стратегія розвитку публічних бібліотек до 2015 р. спрямовувалася на забезпечення медіа-грамотності населення, на розвиток публічної електронної бібліотеки, яка відповідає завданням інформаційного суспільства.

Подальшим стратегічним кроком стане розробка програми «Електронний контент – у публічні бібліотеки», метою якої є створення національної системи, що дозволяє через публічні бібліотеки забезпечити всім жителям доступ до електронних матеріалів (книг, газет, журналів). Національна бібліотечна стратегія, що є частиною державної політики, відображає зміни в суспільстві, особливо в галузі інформаційних технологій, і просуває суспільство вперед до нових знань та успіхів.

6. Проекти електронних бібліотек у Скандинавії фактично є прикладом розвитку сервісної інфраструктури обслуговування населення національними та світовими електронними інформаційними ресурсами. Бібліотечні системи країн Скандинавії є найрозвиненішими в світі з технологічної точки зору.

Найбільш перспективними напрямками подальшого дослідження функціонування та розвитку електронних бібліотек є вивчення технологічних особливостей їх формування, програмного забезпечення процесів зберігання цифрових документів, питання стандартизації.

7. Бібліотеки столичного округу об'єднані в ХелМет - єдину систему бібліотек з єдиним читацьким квитком, єдиним каталогом і єдиною системою логістики, що забезпечує доставку книг (CD або DVD) з бібліотеки, де вона є, в бібліотеку, де її зручно отримати читачеві. При цьому і та й інша бібліотеки можуть бути ніяк не пов'язані з бібліотекою, де читач отримав свій єдиний

квиток. Здати книгу можна дійсно в будь-який зручний для користувача час в будь-якій зручній бібліотеці.

У ХелМет створена і давно (одна з перших в Європі) функціонує віртуальна довідка як міжбібліотечний корпоративний проект. Проект відзначений грантом фонду Біла і Милінд Гейтс, що дозволяє йому розвиватися не піклуючись про фінансування. У проекті беруть участь бібліотекарі різних бібліотек. Приймаються питання і даються відповіді на різних мовах з використанням як ресурсів Інтернет, так і фондів бібліотек. Ведеться архів питань і відповідей.

Список використаних джерел

1. FinELib - the Finnish Electronic Library. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.lib.helsinki.fi/finelib/english/>.
2. HelMet: библиотеки для людей [Электронный ресурс]: Блог Ольги Калининой – Режим доступа: <http://olgakalinina.ru/helmet-biblioteki-dlya-lyudejj-chast-2/>.
3. Makinen I. Reading Societies in Finland, in Yleiset kirjastot Suomessa / I. Makinen. — Vassa, 1994. — P. 104.
4. The National Library of Finland: Annual Report 2007—2008 / K. Ekholm [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.kansalliskirjasto.fi/english/index.htm>
5. Wigell-Ryynanen B. A deeply rooted tradition ensuring access to knowledge and culture in Finnish libraries // Masaryk University Journal of Law and Technology. — 2007. — № 2. — P. 69—74.
6. Авдеева Н.В., Сусь И.В. Национальные электронные библиотеки разных стран: реальность и перспективы // Информационные ресурсы России. 2016. №2. С. 15-19.
7. Аграфенин, А. Свидание в библиотеке: Почему финны много читают?// Библиотечное дело. – 2008. – № 12 (78). – С.15-16.
8. Алешин Л. И. Библиотековедение : история библиотек и их современное состояние : учеб. пособие / Л. И. Алешин. – М. : Форум : ИНФРА-М, 2015. - 238 с.
9. Андреев В. А. Электронные библиотеки: опыт создания за рубежом. //Научные и технические библиотеки. 1998. № 2.
10. Антопольский А.Б., Майстрович Т.В. Электронные библиотеки: принципы создания / А.Б. Антопольский, Т.В. Майстрович. – М.: Либерия-Бибинформ, 2007. 288 с.
11. Армс В. Электронные библиотеки. – М.: ПИК ВИНТИ, 2001. 274 с.

12. Багрова И. Ю. Новое в работе национальных библиотек зарубежных стран: строительство и реконструкция здания / И. Ю. Багрова // Вестник БАЕ. – 2008. – № 6. – С. 100-103.
13. Багрова. И.Ю. Национальные библиотеки и проблемы развития библиотечного дела за рубежом в конце 20 – начале 21 века: обзоры, реф. пер. англоязыч. лит-ры. / И.Ю. Багрова; Российская государственная библиотека, отдел по библиотековедению, библиографоведению и книговедению. – М.: Пашков дом, 2004. – 500 с.
14. Балкова И. В. История библиотечного дела : [курс лекций] / И. В. Балкова. – М. : Пашков дом, 2013. – 414 с.
15. Барбру Вигелл-Рююнянен Пользователь эпохи постмодерна: К новому поколению библиотечных услуг [Финляндия]/ Барбру Вигелл-Рююнянен// Библиотечное дело.- 2008. - №12. – С. 2-4.
16. Берестова Т.Ф. Библиотеки в преодолении информационных барьеров / Т.Ф. Берестова // Библиотековедение. – 2005. - № 1. – С. 53-56.
17. Библиографические ресурсы Интернет [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://textbook.vadimstepanov.ru/chapter3/glava3-2.html>.
18. Библиотека университета в Хельсинки — традиционное внешнее и современное внутреннее [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://polezreniya.ru/arhi/biblioteka-universiteta-v-xelsinki-tradicionnoe-vneshnee-i-sovremennoe-vnutrennee/>.
19. Библиотеки [Электронный ресурс] // Финляндия на твоём языке. – Режим доступа: <https://www.infofinland.fi/ru/living-in-finland/leisure/libraries>.
20. Библиотеки мира (LIBWEB) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://sunsite.berkeley.edu>.

21. Библиотечная энциклопедия / гл. ред. Ю.А. Гриханов; редкол.: М.И. Акилина [и др.]; Рос. гос. библ. – М.: Пашков дом, 2007. – 1300 с.
22. Библиотечное дело – XXI век: научно-практический сборник / Рос. гос. б-ка; [науч. ред. И. И. Ганицкая]. – М., 2002. – Вып. 1. – 292 с.
23. Библиотечное дело за рубежом - 2013 : сб. аналитических и справочных материалов / Рос. гос. б-ка, Отд. зарубеж. библиотековедения и междунар. библ. связей ; [сост.: Е.Г. Бурмистрова ; науч. ред.: Ю.В. Самодова]. – М. : Пашков дом, 2014. – 150 с.
24. Библиотечный закон Финляндии от 21 марта 1986 г. // Библиотека и закон : Справочник. – М.: Либерея-Бибинформ, 1998. – Вып. 5. – С. 96-98.
25. Библиотечний простір – реальний та віртуальний [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lib.kherson.ua/bibliotechniy-prostir--realniy-ta-virtualniy.htm>.
26. Виролайнен Л. А. Библиотечное дело в Финляндии. – «Библиотековедение и библиография за рубежом», 1961, вып. 7, с. 23-43, 4л. илл.
27. Володин Б. Ф. Всемирная история библиотек / Б. Ф. Володин. – Изд. 2-е доп. – СПб.: Профессия, 2004. – 432 с., 32 с. цв. вкл. ил. – (Серия: Библиотека)
28. Володин Б.Ф. Всемирная история библиотек / Б.Ф. Володин. – СПб.: Профессия, 2002. – 352 с. – (Библиотека).
29. Володин Б.Ф. Всемирная история библиотек /Б.Ф. Володин. — СПб.: Профессия, 2002. — 352 с.
30. Вчерашняя О. Путешествие по скандинавским библиотекам: заметки методиста. День третий. Дети – это будущее страны [Электронный ресурс] / Ольга Вчерашняя – Режим доступа:

<http://www.chelib.ru/index.php/bibleotekam/delimsya-opytom/1328-puteshestvie-poskandinavskim-bibliotekam-norvegiya>.

31. Гейкалова М. Несколько высказываний о книжном рынке и библиотеках Финляндии// Новый облик публичных библиотек/ Рос. гос. б-ка. – 1995. – Ч.1. – С. 56-59.
32. Горный Е., Вигурский К. Развитие электронных библиотек – мировой и российский опыт, проблемы, перспективы [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.fanread.net/book/2415310/?page=3>.
33. Гриханов Ю.А. Что нужно знать каждому о библиотеке / Ю.А. Гриханов. – М.: Книга, 1987. – 80 с.
34. Давыдова Л.В., Латкина Л.И. Гибридные библиотеки Финляндии// Библиотекосведение. – 2005. - №6. – С. 96-102.
35. Достопримечательности Хельсинки: Национальная библиотека Финляндии (Университетская библиотека) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.mishanita.ru/2013/04/08/19810/>.
36. Зарубежные библиотеки [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.nlr.ru/res/inv/ic_www/cat_show.php?rid=59.
37. Инькова Л.М., Пурник А.В. Знакомимся с публичными библиотеками Финляндии [Электронный ресурс] // Зарубежный опыт.– Режим доступа: <http://vmo.rgub.ru/foreign/review/finland.php>.
38. Каталоги национальных библиотек мира [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.nlr.ru:8101/res/inv/ic/natlib_i.htm.
39. Левин Г.Л. Функция библиографической деятельности в национальной библиотеке / Г. Л. Левин // Библиография. 2005. – № 5. – С. 10-17.

40. Маркова Т.Б. Библиотека как феномен культуры: автореф. дис. канд. филос. наук: 09. 00. 13 / Т.Б. Маркова; Санктпетерб. гос. ун-т. – СПб., 1999. – 22 с.
41. Материалы стажировки в Финляндии / Сервер Национальной библиотеки Чувашской Республики [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://publib.cbx.ru/ellibi.doc>.
42. Межведомственная программа «Электронные библиотеки» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.elbib.ru/content/backg/concept/programme.ru.html>.
43. Мякинен И. Обзор развития публичных библиотек Финляндии// История библиотек. Исследования, материалы, документы/ Рос. нац. б-ка. – СПб., 2002. – Вып. 4. – С. 172-200.
44. Назмутдинов И. К. Библиотеки Финляндии //Библиотековедение и библиогр. за рубежом.-1986. - вып.108. - с.3-15.
45. Назмутдинов И. Финляндия /О развитии библиотечного дела// Библиотекарь. – 1986. - №1. – С. 54-56.
46. Национальная библиотека Финляндии [Электронный ресурс]: официальный сайт – Режим доступа: <http://www.nationallibrary.fi/services/palvelut/askthelibrary.html>.
47. Национальная библиотека Финляндии. [Электронный ресурс] –Режим доступа: <http://www.nationallibrary.fi>.
48. Новая библиотека Хельсинки: «Ода» финской демократии [Электронный ресурс] // Городские новости. – Режим доступа: <http://terve-suomi.com/khelsinki-vantaa-espoo/gorodskie-novosti/595-novaya-biblioteka-khelsinki-oda-finskoj-demokratii.html>.
49. Обмен знаниями и создание партнерства / Российский информационно-библиотечный консорциум [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.ribk.net/docs/w4report_ru.doc.

50. Онищенко О. Бібліотека і «цифрове» покоління [Текст] : [нова ситуація – нові форми роботи] / О. Онищенко // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 5. – С. 3-6.
51. Павлуша Ірина Анатоліївна. Створення та розвиток електронних бібліотек в Україні: бібліотекознавчий аспект (кінець ХХ - початок ХХІ ст.) : Дис... канд. іст. наук: 07.00.08 / НАН України; Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського. — К., 2002. — 208арк. — Бібліогр.: арк. 175-207.
52. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України № 35/95-ВР від 27.01.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995.
53. Проект LibWeb. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.libweb.ru>.
54. Романов П. С. Векторы развития зарубежного библиотековедения на современном этапе // Библиосфера. — 2011. — № 2. — С. 19-23.
55. Романов П. С. Статус библиотековедения и оценка эффективности современной библиотеки за рубежом // Вестн. Моск. гос. ун-та культуры и искусств. — 2011. — № 2. — С. 140-145.
56. Следующая остановка – Центральная библиотека: место для чтения и общения [библиотеки Финляндии]// Библиотечное дело. – 2013. - №7. – С. 23-24.
57. Співпраця між бібліотеками [Електронний ресурс] // Бібліотечний лайфхак. – Режим доступу: http://youth.tobm.org.ua/2017/04/blog-post_10.html.
58. Справочник библиотекаря / сост.: С.Г. Антонова [и др.]; Гос. ордена Ленина библиот. СССР им. В.И. Ленина. – М.: Книга, 1985. – 303 с.

59. Столяров Ю.Н. Что такое библиотека? (О её сущности и исходных функциях) // Библиотекосведение. – 1999. - № 7/12. – С. 20-33.
60. Сукиасян Э.Р. Электронные каталоги // Библиотека. 2003. № 2. С.38-41.
61. Тюлина Н.И. Национальная библиотека: послесловие / Н. И. Тюлина // Библиотекосведение. – 2002. – № 1. – С. 15-21.
62. Финляндия читает [Электронный ресурс] // Это Финляндия. – Режим доступа: <https://finland.fi/ru/zhizn-i-obshhestvo/finlyandiya-chitaet/>.
63. Финляндия: продвижение чтения – забота государства [Электронный ресурс] // Путешествие по скандинавским библиотекам: Финляндия. – Режим доступа: <http://chelib.ru/to-colleagues/share-exp/176-puteshestvie-po-skandinavskim-bibliotekam-finlyandiya>.
64. Финская библиотека [Электронный ресурс] // Вся Финляндия. – Режим доступа: <http://da.fi/174.html>.
65. Финские библиотеки [Электронный ресурс] // Все о Финляндии. – Режим доступа: <http://intofinland.ru/>.
66. Хавкина Л. Б. По поводу нового библиотечного закона в Финляндии //Красный библиотекарь. – 1929. - №3. – С. 76-78.
67. Хакала Ю. Будущее (электронных) национальных библиографий / Всемирный библиотечно-информационный конгресс (Берлин, 1 - 3 авг. 2003). - С. 1 - 7.
68. Хякли Э. Как это было // Библиотечное дело. — 2004. — №8(20) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.bibliograf.ru/issues/2004/8/32/0/459/>
69. Чечикова Ю. С. Финские библиотечно-информационные сети и проекты: обзор современного состояния [Электронный ресурс] / Ю. С. Чечикова // Научные и технические библиотеки. –

2009. – № 5. – С. 84–91. – Режим доступа:
http://fulltext.pl.spb.ru/unor/metod/NTB_2009_5_84.pdf.

70. Чечикова Ю.С. Финские библиотеки: со времен Агриколы до наших дней/ Ю.С. Чечикова// Библиотекосведение. – 2009. - №6. – С.80-85.

71. Чому Фінляндія любить читати: архітектурні й сервісні принади бібліотек [Електронний ресурс] // Новини. – Режим доступа: <http://archive.chytomo.com/news/chomu-finlyandiya-lyubit-chitati-arxitekturni-ta-servisni-prinadi-bibliotek>.

72. Шилов В. В. Научно-исследовательское обеспечение формирования фондов национальной библиотеки / В. В. Шилов, Г. П. Старущенко // НТБ. – 2003. – № 4. – С. 102-110.

73. Шрайберг Я. Библиотеки и информационные технологии: десять лет спустя [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://lib.1september.ru/2003/20/21.htm>.